

PHARE Cross-Border Cooperation
Programme of the European Union

Програма ФАР Трансгранично
сътрудничество на Европейския съюз

Сдружение БИКЦ
Сандански

Бизнес справочник Business Reference Book

Правни и икономически аспекти на бизнеса в Македония

Legal and economic aspects of the business in Macedonia

Това издание е осъществено с финансовата подкрепа на Европейския съюз и Република България
Програма ФАР "Добросъседство" 2005 Република България - Република Македония

This publication has been produced with the financial assistance of the European Union and Republic of Bulgaria
PHARE 2005 Neighborhood Programme Republic of Bulgaria - Former Yugoslav Republic of Macedonia

Програма ФАР “Добросъседство” 2005
Република България - Република Македония
PHARE 2005 Neighborhood Programme
Republic of Bulgaria - Former Yugoslav Republic of Macedonia

Проект
**Мерки и инструменти в подкрепа на трансграничното
бизнес сътрудничество между България и Македония**

BG2005/017-456.01-06

Project
**Measures and instruments in support of the cross-border
business cooperation between Bulgaria and Macedonia**

Изпълнител:

Сдружение Бизнес Информационен и Консултантски Център – Сандански

Executor of the Project:

Association Business Information and Consulting Center - Sandanski

Партньор:

Регионален Център за Развитие на Малешевията - гр.Берово, Македония

Partner on the Project:

Regional Center for Maleshevia Development - Berovo, Former Yugoslav Republic of Macedonia

Териториален обхват на Проекта:

Република България, Област Благоевград, общини: Сандански, Петрич, Струмјани, Кресна;
Република Македония, общини: Берово, Винаца, Зърновци, Делчево, Радовиш;

Territorial coverage of the project:

Republic of Bulgaria, District of Blagoevgrad, Municipalities of Sandanski, Petrich, Strumyani, Kresna;
Former Yugoslav Republic of Macedonia, Municipalities of Berovo, Vinica, Zrnovci, Delchevo, Radovish

Този проект е съфинансиран от Европейския съюз и Република България
Програма ФАР “Добросъседство” 2005 Република България - Република Македония
Устойчиво развитие BG 2005/017-456.01/Grants-05MAC/02/02/02

This project is co-funded by the European Union and Republic of Bulgaria
PHARE 2005 Neighborhood Programme Republic of Bulgaria - Former Yugoslav Republic of Macedonia
Sustainable Development Grant Scheme BG 2005/017-456.01/Grants-05MAC/02/02/02

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Кратък профил на Р. Македония	3
2. Икономически профил	5
3. Външна политика и икономическо сътрудничество	8
4. Условия за правене на бизнес в Македония	9
5. Банки и финансиране	15
6. Митнически режими	16
7. Правни форми на бизнеса	17
8. Пазар на труда	24
9. Данъци в Македония	29

1. КРАТЪК ПРОФИЛ НА Р. МАКЕДОНИЈА

1.1. Историја

Република Македонија се обособява за пръв път като самостојателна држава през 1991 година, кога то се одделя од составот на бивша Југославија.

След референдум и приемот на нова конституција Република Македонија е провъзгласена за независима и суверенна парламентарна република. През 1993 г. Република Македонија е приета за член на ООН под временното име "Бивша Југославска Република Македонија". Развитието на меѓународните ѝ контакти получава тласък след подписането на Временно споразумение за нормализирање на одношенијата с Грција през 1995 г. Същата година Република Македонија е приета за пълноправен член на ОССЕ и на Советот на Европа. От декември 1992 г. та е член на Меѓународниот валутен фонд.

1.2. Географија и климат

На изток Република Македонија граничи с Бугарија, на југ - с Грција, на север - със Србија и Косово, а на запад - с Албанија. Македонија заема околу 38% од територијата на географската област Македонија и околу 44% од населението ѝ. Страната има многу благоприятно географско местоположение, тъй като се намира во район на Балканите, во којто се крстосват значими азиатско-европейски пътища и којто представлява мост меѓу останалите Балкански држави.

Република Македонија е разположена на општа плош од 25713 кв. км. Климатът е преходносредиземноморски със средна температура за јануари од 1 до 5 °С, за јули од 22 до 25 °С. Средните годишни валежи варираат од 1700 мм во западните планински райони и 500 мм во источните райони на страната. Главна река е Вардар с притоци Пчиња, Брегалница, Черна и други. Големи езера са Охридското и Преспанското. Од растителноста смесените гори заемат околу 20% од територијата. Административно Република Македонија е разделена на 85 општини. Столицата Скопие има статут на собран административен център - Општина Скопие, с ранг на општина, и вклучва 10 градски општини.

1.3. Население и демографија

Според последното преброявање на населението през 2006г., Република Македонија се населява од околу 2,04 млн. жители. Столица - Скопие - е нај-големиот градски център с околу 600 хил. жители. Во резултат на намалвање броя на ражданијата и повишаване на броя на смртните случаи во страната во споредба с 2006г. населението през 2007г. е намалало с 11,9%.

Етническите македонци представляваат 66% од населението. Албанците представляваат 25%. Останалата част од населението се распределва меѓу турци (4%), срби (2%), и роми (2%). Според религиозната си припадност близо 70% од населението на Македонија са источноправославни христијани, а останалите 30% исповядваат ислама.

1.4. Државно устројство и втрешно положение

Република Македонија е парламентарна република, начело с президент на републиката, којто се избира директно за мандат од 5 години. Изпълнителен орган во државата е правителство начело с председател на правителството. Висш законодателен орган во страната е Собранието, което се состои од 120 депутати с мандат од 4 години. Македонија е страна с парламентарна демократија. Властта е разделена на законодателна, изпълнителна и съдебна. Нај-висшият закон на страната е Конституцијата. Президентът се избира чрез преки

избори за срок от пет години. Президентът назначава премиер-министъра. Кабинетът или съветът на министрите се избира от Народното събрание (Собранје) посредством мажоритарен вот.

1.4.1. Президент

Президентът изпълнява ролята на държавен глава, главнокомандващ въоръжените сили на Македония и на председател на Съвета за сигурност. Президентът се избира с мнозинство в преки тайни избори за срок от пет години, но най-много за два мандата. Някои от президентските прерогативи включват: възлагане на мандат за формиране на правителство; издаване на декрети за назначаване или отзоваване на посланици и други дипломатически представители в чужбина; издигане на кандидатури за съдии в Конституционния съд и Републиканския съдебен съвет; назначаване членове на Съвета за сигурност и други.

1.4.2. Изпълнителна власт

Изпълнителната власт е предоставена на правителството, в лицето на министър-председателя и министрите. Президентът назначава министър-председателя, който трябва да бъде одобрен и от Събранието. Правителството се избира от Събранието чрез мажоритарен вот. Правителството ръководи всекидневното управление на страната и отговаря пред Събранието. То предлага на събранието законопроекти и определя политиката по отношение прилагането на законите и наредбите, приети от законодателната власт. Също така, има право да приема постановления и други нормативни актове, касаещи прилагането на законите в страната. Правителството назначава и освобождава от длъжност държавни служители и други чиновници, в съответствие с Конституцията и законите. Държавната администрация се състои от министерства и други административни органи и учреждения, установени със закон.

1.4.3. Законодателна власт

Законодателната власт е възложена на еднокамарно Събрание (Собранје), състоящо се от 120 члена. Осемдесет и пет от тях биват избрани чрез преки всеобщи избори, 35 са от партийните листи на партиите, на базата на достигнатия процент от гласовете. Депутатският мандат е четиригодишен. Седалището на Събранието е в столицата Скопие. То има право да внася поправки в Конституцията, да приема закони и резолюции, да ратифицира международни споразумения и други.

1.4.4. Съдебна власт

Съдебната власт се упражнява чрез съдилищата. Съгласно Закона за съдилищата от 1995г. в страната има 27 съдилища от първа инстанция, три апелативни съдилища и върховен съд. Има и Конституционен съд, чиито съдии се избират от Събранието. Съдилищата са самостоятелни и независими. Решенията им се основават на конституцията, законите и международните договори, ратифицирани в съответствие с конституцията. Видовете съдилища, сферата на тяхната компетентност, техния състав, прекратяване, организация и структура, както и процедурите, които следват, се регулират от закон, приет с мнозинство от две трети от гласовете на представителите. Съдиите се ползват с имунитет. Той може да бъде отнет единствено от Събранието. Длъжността на съдията е несъвместима с други държавни постове, професии или принадлежност към политически партии. Представителите на съдебната власт не могат да бъдат политически ангажирани. Върховният съд на Република Македония е най-висшата съдебна инстанция в републиката, осигуряващ еднаквото прилагане на законите от съдилищата.

2. ИКОНОМИЧЕСКИ ПРОФИЛ

2.1. Основни икономически показатели

Македония е малка икономика, с брутен вътрешен продукт (БВП) от около \$ 8 млрд. евро, което представлява около 0,01% от глобалния брутен вътрешен продукт. Македония е отворена икономика, силно интегрирана в международната търговия, като съотношението търговия-БВП е 106,8% към края на 2007 година. Селско стопанство и индустрията са били двата най-развити отрасли на икономиката в миналото, но в последното десетилетие се забелязва драстичен ръст в сектора на услугите. В периода на структурни реформи Македония все още изпитва значителни икономически трудности свързани с прехода към пазарна икономика. Това се дължи на сравнително слабо развитата индустриална инфраструктура в която липсват значителни инвестиции през последните години. Човешките ресурси притежават значителни умения в някои технически сфери и отрасли, но изостават значително в останалите сфери от икономиката. Липсата на възможности за реализация в професионален аспект тласка множество специалисти да търсят работа в чужбина. Ниският стандарт на живот, високата безработица, както и сравнително ниския икономически растеж в последните години, са основните проблеми пред които е поставена местната икономика. Петте години на непрекъсната икономическа експанзия в Македония е прекъсната от въоръжения конфликт през 2001 конфликт, който довежда до свиване на икономиката и забавяне на икономическите темпове с 4,5% за същата година. Икономиката започва да набира скорост и през следващите пет години се наблюдава стабилно увеличение на темповете на икономически растеж, съответно през 2003 г. (2,8%), 2004 г. (4,1%), 2005 г. (4,1%), 2006 г. (4,0%) и 2007 (5,0%).

2.2. Макроикономически профил

След разпадането на Югославия през 1991г. Македония – най-бедната от бившите Югославски републики е изправена пред сериозни икономически предизвикателства, породени както от прехода към пазарна икономика, така и от нестабилността на региона. Отделянето от Югославия лиши Македония от ключови пазари и солидни финансови субсидии от Югославското правителство. В допълнение на това, военния конфликт в Босна, международните икономически санкции за Сърбия и кризата от 1999 в Косово, доведоха до значителни негативни последици за търговско-зависимата икономика на Македония. Тежките, но жизнено необходими структурни реформи предприети от държавната власт в Македония, генерира допълнителна икономическа дезорганизация. Крехката икономика на Македония е допълнително затруднена и от търговското ембарго наложено от Гърция през февруари 2004г. във връзка със спорове относно името на страната, националния флаг и конституцията. Етническите конфликти през 2001г. допълнително намаляват международното търсене на македонска продукция, особено в сферата на текстилната, металургичната и стоманодобивната промишлености. Трудното реструктуриране на частния сектор оказва отрицателно влияние върху икономическия растеж и външната търговия.

2.3. Икономически и политически реалности

До момента финансовия сектор в Република Македония остава сравнително незасегнат от първата вълна на световната икономическа криза. Стандартните показатели за доходност

бележат задоволителни резултати през първите три четвърти на 2008г. От друга страна, условията на кредитиране са се влошили, като по този начин са оказали негативно влияние върху кредитния растеж. В допълнение, по данни от октомври 2008г., се наблюдава рязък спад в производството, ръста на износа и приходите от данъци. В тази връзка на 27 ноември 2008г., властите представят пакет от 10 мерки целящи да намалят отрицателните ефекти от глобалната икономическа криза за сметка на 5-6% от БВП. В по-голямата си част (3-4%) тези мерки са свързани с отстъпки и възстановявания на неплатени социални осигуровки. Останалата част (около 2% от БВП) се изразява в допълнително намаляване на данък печалба и приходите от земеделска дейност. Властите възнамеряват да финансират този пакет чрез международни заеми и издаване на облигационни емисии. В следствие на влошените външни индикатори за ликвидност и намаляването на международните резерви, „Standard&Poor's” намали кредитния рейтинг на страната от стабилен до отрицателен.

2.4. Производство и потребление

През първите три четвърти на 2008г. ръста на производството е сравнително стабилен. В края на 2008г. БВП се увеличил с 5.5% в сравнение с 5.0% през предходната година. Това е довело до ръст в производството през първите три четвърти на 2008 от 5.7% в сравнение с 5.0% през същия период за 2007 г. Главната причина за този растеж се дължи на ръста в секторите производство, строителството и търговия, докато растежа в сектора на земеделието остава сравнително нисък. От гледна точка на разходите, ръста на икономиката е в следствие на повишеното търсене на вътрешния пазар. Въпреки това, в сравнение с първата половина на 2008, растежа в инвестициите е намалял значително. Ръстът на производството, който представлява 20% от целия растеж, е силно намалял през октомври и ноември, съответно с 9.9% и 2.9%. Като цяло, ръста на производството се е увеличил с 7% през първите 11 месеца на 2008г., в сравнение с 3,8% за същия период през 2007. Въпреки че през първите три четвърти на 2008 година, производството на метали е било в основата на високия растеж, именно то е причина за слабите показатели през октомври и ноември в края на 2008.

2.5. Пазар на труда

Пазара на труда в Македония се формира от близо 900 хил. души в трудоспособна възраст (над 15 г.), които съставляват 45% от общото население на страната. Въпреки че работната сила в Македония като цяло е добре квалифицирана и образована, заплатите в страната са значително по-ниски от тези в западна Европа. Това създава добри условия за инвестиции в производства нуждаещи се от многобройна работна ръка. Според данни на Националното статистическо бюро средната нетна работна заплата в Македония през 2007 е 220 евро. Безработицата през същата година е 34.9%, като същата е намаляла с 1.4% спрямо предходната 2006. Въпреки тенденциите на намаляване през последните години, процента на безработица все още остава сравнително висок.

Ситуацията на пазара на труда продължава да се подобрява през третата четвърт на 2008 с повишение в заетостта от 3,6% в сравнение с предходната година. В същото време броят на безработните се е понижил с 2%. В абсолютно изражение броят на безработните се е понижил слабо, от 311 000 средно през третата четвърт на 2007 до 305 000 през третата четвърт на 2008. В резултат на това размерът на безработицата е спаднал от 34.2% през третата четвърт на 2007 до 33.0% през третата четвърт на 2008. Около 20% от безработните са на възраст между 15-24 годишна възраст. В тази възрастова група безработицата остава сравнително стабилна на доста високи нива от 54%. Минималният растеж на заплатите се е

понижил до 6.1% в третата четвърт на 2008 в сравнение с 8.1% през втората четвърт на същата година. Като цяло увеличението на работните заплати остава под нивото на инфлация за този период.

2.6. Международна търговия

Дефицитът по текущата сметка се е подобрил от 13% от БВП в средата на 2008, до 12% от БВП в третата четвърт на същата година. Повишението в края на периода се дължи основно на паричните трансфери на работещите в чужбина, които по традиция се активизират в края на годината. Търговският дефицит остава постоянен с 26% от БВП. Това е и причината ситуацията през 2008 г. да е доста по-различна от тази през 2007, когато дефицитът по текущата сметка е стабилен през по-голямата част от годината. Спад се наблюдава единствено в края на 2007. Всичко това довежда до годишен дефицит по текущата сметка за 2007 в рамките на 3%. Приходите от парични трансфери на работещи в чужбина достигна 15% от БВП през месец септември 2008. По същото време търговския дефицит е сравнително по-висок (26% от БВП) отколкото за същия период в предходната година. Затова, в сравнение с миналите години, парични трансфери на работещи в чужбина вече не участват толкова съществено при формирането на търговския дефицит. От друга страна, притокът от преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) се увеличил значително през първите три четвърти на 2008 достигайки почти 9% от БВП в сравнение с 3% за 2007. Голяма част от тези инвестиции са насочени в банковия сектор. Износа на продукцията се увеличил с 14% в евро през първите три четвърти на 2008 в сравнение с увеличение от 30% миналата година. Номиналният внос на продукти е стигнал 32% в сравнение с 20% миналата година. През октомври вносът е бил с 10% по-нисък от предходната година, докато износа е достигнал подобно ниво. През Ноември, вноса и износа са достигнали около 80% от миналогодишната си стойност. Главната причина за намаляването на износа е свързана с пониженото търсене на желязно-никелови продукти, докато по-ниските нива на вноса се дължат на намаляващото търсене в страната и по-ниската цена на енергията.

2.7. Цени

Инфлацията на потребителските цени демонстрира значителен спад в края на 2008, започвайки годината (2008) на нива от 10%. За сравнение, в края на 2008 нивата на инфлацията в страната достигат нива от 4.1%. Въпреки това, средногодишните нива за 2008 са сравнително високи (8,2%), в сравнение с 2.3% през 2007. Основните фактори за това стремглаво покачване са повишените цени на хранителните продукти, неблагоприятните метеорологични условия и увеличението на цените на енергията и недвижимото имущество.

2.8. Валутни и финансови показатели

Монетарните условия в икономиката остават сравнително благоприятни през 2008. Средните номинални лихвени проценти демонстрират плавно намаление, достигайки нива от 9,7% през първата половина на 2008 в сравнение с 9,9% в края на 2007 г. Лихвените проценти по депозитите запазват тенденцията си на повишение достигайки 6.5% в ноември 2008. Растежа на кредитите бележи намаление през втората половина на 2008г., но в края на периода (ноември - декември 2008г.) набира отново скорост до нива от 30%. Като цяло обаче съотношението кредита към БВП е сравнително ниско. Средногодишният растеж на паричното предлагане продължава да намалява, достигайки нива от 14% през ноември 2008 в сравнение с 28% от миналата година. Курсът на денара към еврото остава сравнително

непроменен запазвайки нивото от 61,4 денара за едно евро. През месец ноември 2008 г. валутния резерв на Република Македония е достигнал 1.7 млрд. евро. В края на септември 2008 брутния външен дълг на Р. Македония достига нива от 52% от БВП в сравнение с 46% от БВП през предходната година.

2.9 Държавен бюджет

В резултат на реализираните добри приходи от данъци и такси и намалените разходи, през първите десет месеца на 2008г. приходите към държавния бюджет са се увеличили с 3% от БВП. Въпреки това през октомври приходите от данъци са намалели с близо 15% в сравнение с тези от неданъчни постъпления, които са се увеличили за същия период през 2008 със близо 15%. Главната причина за намалението на приходите от данъци са по-ниските приходи от ДДС. Най-вероятно този спад се дължи на по-ниската икономическа активност заради световната финансова криза. На 10 ноември 2008г., правителството представи своя проектобюджет за 2009 предвиждайки дефицит от 2.8% от БВП в сравнение с планирания дефицит от 1.5% през 2008 г. Държавния дълг е намалял до 42% от БВП в края на 2006 до 26% в края на 2007. Този остър спад се дължи най-вече на извършените погасителни вноски по дълга към кредитори от Парижкия клуб, МВФ, Световната Банка и ЕИБ.

3. ВЪНШНА ПОЛИТИКА И ИКОНОМИЧЕСКО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Търговско-икономическо сътрудничество между Република България и Република Македония

3.1. Външнотърговски стокообмен

Общият стокообмен между Р България и РМ през 2007 г. е 762.261 млн. щ. дол., което представлява нарастване с 51.5 спрямо 2006 г., когато е бил в размер на 475.7 млн. долара. През 2007 г. България участва с 5,9% в общия стокообмен на РМ със света (на 6-та позиция след Сърбия, Германия, Гърция, Русия и Италия), в общия внос на РМ – с 5,1% (6-то място, след Русия, Германия, Сърбия, Гърция, Италия), а в износа – със 7,2% (5-то място, след Сърбия, Германия, Гърция и Италия). През 2007 и 2006 г. структурата на българския износ за РМ съответства на тази от предходните години, т. е. като цяло се запазват вече утвърдени тенденции. В стойностно отношение най-голям е износът на нефтопродукти, черни метали и чугун, както и на електроенергия. Други по-важни позиции са кабели, пластмаси и органични съединения, дървесни плоскости и изделия от дърво, азотни торове, слънчогледово масло. Между стоките с висока степен на преработка най-голям е износът на компютърни елементи и конфигурации, медицински инструменти, релета и прекъсвачи, резервни части за транспортни средства. При вноса от РМ най-голям е делът на медните и оловно-цинковите концентрати, черни метали и тръби, феросплави, отломки от алуминий, инертни материали (гипс), вино, плодове, зеленчуци, тютюн.

Към края на 2008 г. (м. октомври) двустранната търговия е достигнала 834 млн. долара, износът ни за Македония се е увеличил с 36,9%, вносът - с 28,8%, а стокообменът с 33%. Салдото ни е положително с 46,5 млн. долара. Отношението Износ/Внос се е подобрило чувствително - 112%, в сравнение със същия период на 2007 г., когато е било 105% и салдо 16,03 млн. долара.

3.2. Инвестиции

В областта на двустранните инвестиции се отбелязва по-голяма активност на българските инвеститори в Р Македонија, в сравнение с тази на македонските инвеститори в Република България. Македонските инвестиции в България за периода 1991 - 2007 г. са твърде малки - в търговски фирми, на обща стойност 0,5-1,5 млн. щ. долара. През 2006 г. по обща сума на инвестициите Р България се нарежда на шесто място сред чуждестранните инвеститори в Р Македонија. Инвестициите на фирми от Р България в Република Македонија (РМ) са съсредоточени в следните сектори: банково дело и застраховане, хранително-вкусова промишленост, металургия и металообработка, химическа промишленост, търговия на едро и дребно с промишлени стоки, геоложки проучвания, информационни технологии и телекомуникации, строителство, хотелиерство. Основните инвестиции от българска страна в Р Македонија са, както следва: „Уни Банка” - Скопие, Захарен завод - Битоля, „Капитал Банка” - Скопие (закупена от „Алфа Финанс Холдинг”-София), Млекопреработвателен завод "Идеал Шипка" - Битоля, „Велдер Груп” - Дойран, "Приста Ойл" и други.

В края на 2007 г. фирма „Мега Ел” - София закупи мажоритарния пакет от акциите на Фабриката за кабели - Неготино, а „Алфа Финанс Холдинг”-София закупи контролният пакет акции на Интернационална приватна банка-Скопие (вече преименувана на „Капитал банка”). По актуализирани експертни данни, преките инвестиции на Р България в РМ през 2007 г. възлизат на 24,8 млн. евро. Общите преки чужди инвестиции (ПЧИ) в РМ през 2007 г. са 239,3 млн. евро, т. е. относителният дял на българските инвестиции представлява 10,4% от всички ПЧИ в РМ за 2007 година.

4. УСЛОВИЯ ЗА ПРАВЕНЕ НА БИЗНЕС В МАКЕДОНИЈА

4.1. Бизнес среда

Като малка сравнително отворена икономика, Македонија продължава да предприема стъпки целящи привличането на преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ). Правителството на Р. Македонија е въвело редица законодателни промени, които предоставят равни условия за достъп до пазара от страна на чуждестранните инвеститори. В тази насока Република Македонија има сключени редица двустранни договори и международни конвенции за защита на инвестициите, които налагат строги стандарти за защита на чуждестранните инвеститори.

Конституцията на Република Македонија гарантира еднаквото положение на всички стопански субекти на пазара в страната и осигурява свободен трансфер и репатриране на инвестиционния капитал и печалбата на чуждите инвеститори. Приватизационният процес в страната е почти завършен. Според законите в Р. Македонија, местни и чуждестранни инвеститори могат да участват на равни начала и с еднакви права в приватизацията на държавните предприятия и капитал. В Македонија чуждестранният инвестиционен интерес се регулира от редица закони. Чуждите инвестиции се регламентират от: Закон за търговските дружества; Закона за ценните книжа; Закон за данък печалба; Закон за митниците; Закона за ДДС; Закон за външна търговия; Закона за придобиване на дяловото участие в компании; Закон за валутни операции; Закон за външно кредитиране; Закон за приватизация на държавната собственост; Закон за инвестиционните фондове; Закон за банките.

4.2. Правна регулација на бизнеста и инвестициите в Македонија

4.2.1. Регулација и опростявање на условјата за стартиране на бизнис

Свободата на пазара, свободата на предприемаческата дейност както и правата над недвижното имушество са основните фундаменти в Конституцијата на Република Македонија.

В повечето случај, законите на Република Македонија третираат малките и средните предприятия (МСП) наравно с големите фирми, с изключение на некој преференции във врска със финансното отчитане. Като цяло, државната политика цели да опрости процедурите и правилата за стартиране и правене на бизнис в Македонија. Извршените поправки в закона за системата по регистрација на бизнис на „едно гише“ премагнаха нуждата от испраќане на писмо за намерение при стартирането на бизнис. Въведена е нова клауза свързана с бизнеста, според която всяка фирма в Република Македонија може да извршава всяка от дейностите описани в Националната класификација на икономическите дейности без допълнителни формалности и без да е необходимо да обявява т.н. „основна дейност“. През май 2008 г. е въведена Единна електронна система за електронно подаване на годишните счетоводни баланси на фирмите. Очаква се системата да бъде напълно работеща в края на първата четвърт на 2009г., когато е законно-установения срок за годишно счетоводно отчитане на бизнеста. С направените изменения в Закона за търговските дружества, приет от правителството през април 2008г., сроковете по ликвидационните процедури са намалени наполовина, като се очаква това значително да ускори този процес. Това се прави с цел Република Македонија да запази водещата си позиција в Европа, като страна с най-бърза регистрација на бизнис – 4 часа от момента на постъпване на всички необходими документи. Основен приоритет по пътя на постигането на тази цел е осигуряване на по-добър достъп до информация и административни документи за предприемачите, докато бъдещите дейности ще бъдат насочени към тяхното опростяване.

4.2.2. Право на частна собственост

Конституцијата на Република Македонија гарантира правото на всеки инвеститор върху собственост. Тези права не могат да бъдат отнемани, с изключение на случаите, когато това право застрашава общото благосъстояние на обществото. Чуждестранните инвеститори могат да придобият права върху сгради и други недвижимо имушество, които да бъдат използвани за осъществяване на тяхната бизнис дейност. Ако собствеността е отнета или ограничена, закона гарантира компенсация равна на нейната пазарна цена.

4.2.3. Закон за търговските дружества

Законът за търговските дружества е основният закон за регулиране на бизнеста в Македонија. Този закон регламентира юридическите форми на бизнеста, както и процедурите и правилата за тяхното основаване и извршване на дейности. Чуждестранните инвеститори се ползват със същите права, като местните фирми и следователно те не трябва да отговарят на специални условия. Според закона, търговските дружества се регистрират като отделни юридически субекти, които извршват своята дейност независимо от своя учредител, акционери и мениджъри.

4.2.4. Ценова политика

В последните години в Р. Македонија бе извршена цялостна либерализацијата на цените. Само определени стоки могат да избегнат ценовиот контрол. В тази насока цените в енергийниот сектор (петролни продукти и електроенергија) са контролирани от независими регулаторни органи.

4.2.5. Национална програма за насърчаване на инвестициите в публичния сектор 2008-2010

Националната програма за публични инвестиции 2008-2010 е изготвена в съответствие с работния план на правителството на Република Македония. Програмата набелязва основните инвестиционните проекти в публичната инфраструктура, както и политиките за развитието на набелязаните сектори за развитие. Програмата предвижда ръст в публичните инвестиции от 3% до около 6% от БВП, което се равнява на средното ниво на покачване в новите страни-членки на ЕС.

Националната програма за публични инвестиции се състои от 84 инвестиционни проекта в размер на 1,360.93 млрд. евро. Повечето от проектите са в секторите енергия, транспорт, водоснабдяване, общински услуги, околна среда, образование и наука, здраве и т.н.

Пълното съдържание на документа е достъпно в Интернет на адрес:

http://www.investinmacedonia.com/resources/EN/pip_2008.pdf.

4.3. Облекчения за бизнеса и инвестициите

4.3.1. Данъчни облекчения за бизнеса

Македония е страна предоставяща изключително благоприятна данъчна среда за бизнеса и инвестициите. Наскоро правителството на Р. Македония въведе т.н. плосък данък за физическите и юридическите лица, като данък печалба за реинвестиран доход е фиксиран на 0%. Македония има едни от най-атрактивните данъчни пакети в Европа. Фирмите извършващи своята дейност в т.н. Свободни технологични и индустриални зони (т.н. TIDZ), могат да се ползват със специални данъчни преференции. Гъвкавата данъчната система и единен плосък данък позволява опростени процедури и попълване на данъчните документи. Данъчните власти са основали специализиран отдел за крупни данъкоплатци. За да бъде избегнато двойното таксуване на чуждестранни компании намиращи се в Република Македония, са сключени 32 договора за двойно таксуване, които действат на базата на двустранното сътрудничество. Ето и някои от основните данъчни и инвестиционни предимства на страната:

- 10% данък печалба
- 10% ДОД
- Данък на реинвестирана печалба 0%
- Бърза и опростена регистрация на фирми – 3 дни
- Изобилна и конкурентна работна ръка
- Макроикономична стабилност - 3.2% инфлация
- Отлична бизнес инфраструктура – ТИЗ и достъп до безжичен интернет

4.3.2. По-бързо и евтино стартиране на бизнес

С приемането на закона за системата по регистрация на бизнес на „едно гише“ и създаването и функционирането на единен търговски регистър на стопанските субекти в Република Македония (в сила от 1 януари 2006г.) се улесни значително стартирането на собствен бизнес. Благодарение на новите закони формулярите по регистрация на фирми, извършване на промени или пререгистрация, могат да бъдат подадени в един от 11-те регионални офиси за регистрация, създадени в градовете Скопие, Битоля, Тетово, Куманово, Велес, Прилеп, Охрид, Струмица, Кочани и Гостивар. С влизането в сила на т.н. система за регистрация на „едно гише“ се постига обединяване на всички правни аспекти по регистрацията и дейността на юридическия субект.

А именно:

- Определяне и отдаване на Идентификационния номер на правния субект, както и вписването на код за дейност на фирмата съгласно Националния класификатор на икономически дейности;
- Издаване на данъчен номер;
- Вписване на банкова сметка на регистрирания стопански субекти;
- Деклариране пред митническа администрация на фирми извършващи услуги свързани с внос и износ.

Всичко това довежда до значително намаляване и облекчаване на процеса по регистрация на фирма, правейки сроковете за това изключително кратки. Например, ако през 2006 и 2007г. процеса по регистрация на фирма е отнемал пет дни, в момента благодарение на новите законодателни процеси този срок е намален до 4 часа.

4.3.3. Национална политика в подкрепа на МСП

Основна цел на държавната политика в Македония е развитието на сектора на МСП чрез осъществяване на серия от мерки и дейности насочени към развитие и повишаване конкурентноспособността на сектора и подобряване на бизнес средата.

Стратегическата рамка в подкрепа на МСП се определя от следните документи – Стратегия за развитие на малкия бизнес; Програма за осъществяване на мерки в подкрепа на предприемачеството и повишаването на конкурентоспособността на МСП в Р. Македония; Европейската харта за малките и средни предприятия; Закон за занаятчийството; Закон за Агенцията за промоция на предприемачеството в Република Македония (ЗАППМ).

С цел да бъде постигната по-висока степен на координация между различните структури и мерки в подкрепа на МСП е създаден Национален съвет за конкурентноспособност и предприемачество, който функционира като консултативен орган към Министерски съвет. Целта на този съвет е да свърже публичния и частни сектори с цел подобряване на климата за развитие на предприемачеството.

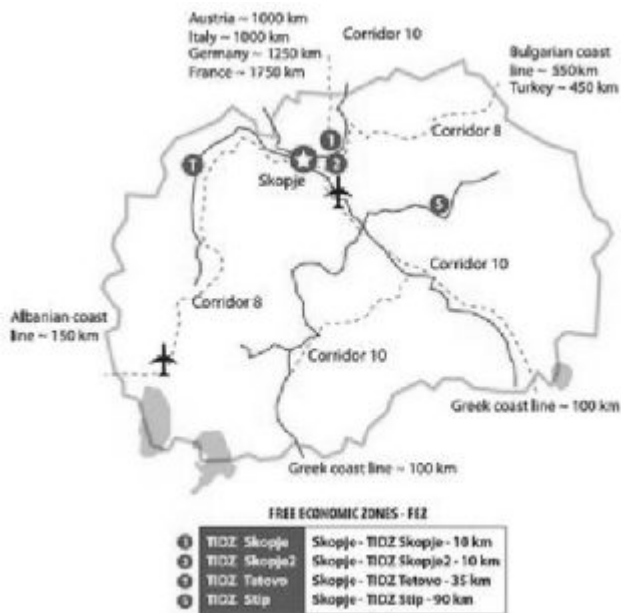
Агенцията за промоция на предприемачеството в Република Македония (www.aprgm.gov.mk) е основния участник в осъществяването и координирането на националната и международна подкрепа и инструменти в помощ на МСП. Агенцията си сътрудничи с различни фондации, центрове за развитие и технологичен трансфер, европейски мрежи в подкрепа на бизнеса и други неправителствени организации работещи с МСП.

4.3.4. Свободни технологични и индустриални зони

Свободни технологични и индустриални зони (СТИЗ) са специално обособени икономически зони, в които могат да бъдат развивани високопроизводителни и екологично чисти производства, ползващи се от различни икономически и данъчни облекчения. За първите 10 години фирмите-инвеститори в СТИЗ, не дължат данък печалба. След това данъкът става 10%. Фирмите, които произвеждат в такива зони, са освободени и от ДДС за първите 10 години. В този период не се плаща също данък имот, както и акцизи. В свободните икономически зони не се плащат мита за вноса на машини, които са за производство. В Македония може да се получат и до 500 хил. EUR помощ от правителството за изграждане на фабрики от Агенцията за чуждестранни инвестиции на Македония. Държавната помощ се предоставя след оценка на инвестициите, които ще бъдат направени в страната от конкретната компания. В свободните икономически зони има и специални митнически звена, които работят за компаниите на територията. Така се избягва забавянето на митническата обработка на стоките. Земята в свободните икономически зони се дава за ползване за 99 години на ниски цени.

Други предимства са завършената инфраструктура, която позволява достъпа до природен газ, вода, електричество, както и достъпа до международни пътни мрежи. Инвеститорите са също така освободени от плащането на такса за подготовката за строеж. Бързите процедури за регистрацията на бизнес дейност са осигурени от СТИЗ, които допълнително намаляват разходите за стартиране.

Правителството стимулира допълнително дейностите, свързани със сектора на информационните технологии (разработване на софтуер, хардуер и т.н.), научни изследвания, разработка на нови технологии, екологични производства и др.

4.4. Предприятия в Р. Македонија – големина и структура

Близо 99% от фирмите в Македонија са регистрирани като малки предприятия. В тях са заети близо 55% от работещите в частния сектор. Според основната си дейност, най-голям е процента на регистрираните предприятия в сферата на търговията на едро и дребно (48,7%), следват производствения сектор (16,4%) и секторите транспорт, логистика и комуникации (10,1%). Най-големият работодател е производственият сектор с 35,6% от общия брой на заетите лица в частния сектор.

4.4.1. Действащи предприятия по сектори от икономиката

През 2007 г., броят на активните стопански субекти в Република Македонија е 51 060. Броят на малките предприятия е 50 541, броят на средните предприятия е 424, а броят на големите фирми е 95. Най-голям брой фирми (23 980) са регистрирани в сектора търговия на едро. Действащите производствени предприятия са 6 665 или 13,1%, а развиващите своята дейност в сферата на транспорта и логистиката наброяват 4 945 или 9,7 % от общия брой на регистрираните активни стопански субекти. В горепосочените сектори са разпределени повече от 69,7% от общия брой на активните фирми в Македонија.

4.4.2. МСП и пазар на труда

Заетостта по сектори е важен показател, посочващ в кои икономически сектори МСП са определящ фактор за формирането на заетост. В малките предприятия броя на заетите се е увеличил с 7 258 през 2007г., докато броя на заетите в средните и големи предприятия е намалел съответно с 2 412 и 3 219. Секторите търговия и производство са отраслите с най-голям брой заети лица. През 2007 г. в производствения сектор броя на заетите лица е 97 399, което означава намаление с 2 115 служители в сравнение с 2006 г. (когато броят на служителите е 99 514). В търговията на едро и дребно са заети 60 220 лица. Това представлява увеличение с 4,7% спрямо предходната година. Броят на служителите в тези два сектора представляват 58,1% от общия брой на заетите лица през 2007 година. Подобна ситуация се наблюдава когато се вземе в предвид големината на предприятията. Като цяло през 2007 г., МСП осигуряват заетост на 214 471 лица, или 4 846 повече отколкото през 2006 година. В низходящ ред, през 2007 г., секторите, където заетостта в МСП е най-висока са: производството (77 815), търговията на едро и дребно (55 555) и строителството (15 577). През 2007 г. заетостта в големите предприятия е най-висока в производствения сектор (19 584), следван от електроенергия, природен газ и водоснабдяване (9735).

4.4.3. МСП – финансиране и финансова рамка

Печалбата е сред най-важните показатели за успеха на всяка фирма. В много случаи, печалбата и загубата, са двата фактора, които определят дали предприятия трябва да продължат да развиват своята дейност или да се оттеглят от пазара. Изследванията показват, че предприятията, особено тези от сектора на МСП, които могат да "оцелеят" в първите три години от създаването си, дори и да регистрират загуби, вероятно ще продължат да работят през следващите години и в крайна сметка ще реализират печалби.

Общата стойност на печалбата, натрупана от всички предприятия в Р. Македонија през 2007 г. е 57 946 млн. денара, което представлява увеличение от 1,78% в сравнение с предходната година (32 533 млн. денара). През 2007 г. МСП са допринесли с 47,73% в общата стойност на реализираната печалба за същата година. През 2006 г. това съотношение е 47,17%, което показва почти еднакви показатели по отношение на печалбата в сектора на МСП за период 2006 – 2007г. Освен предприятия, реализиращи печалба, има и такива които трупат загуби, но въпреки това продължават да работят. Акумулирането на финансови загуби се дължи на ниското качеството на услугите, високите цени на продуктите, състоянието на пазара, удовлетворението на клиентите и др.

Стойността на финансовите загуби, натрупани от предприятията в Република Македонија през 2007 г. се равнява на 18 328 млн. денара. В сравнение с 2006 г., тази стойност е намалела с 3 549 млн. денара, когато е била в 21 877 млн. денара. През 2007 г. загубите на малките предприятия нарастват с 37,13% в сравнение с 2006 година. Загубите при средните предприятия са се увеличи само с 3,44%. В сектора на големите предприятие стойността на акумулираните финансови загуби е намалела с цели 49,70%. Това е причината, поради която печалбата на тези предприятия се е увеличила почти двойно, както е посочено по-горе.

5. БАНКИ И ФИНАНСИРАНЕ

5.1. Структура на банковата система

Финансовата система на Македония е съставена от Националната банка на Република Македония, търговски банки, спестовни къщи, обменни бюра, Националната осигурителна каса, застрахователни компании, инвестиционни фондове, пенсионни фондове, дружества за управление на фондове, лизингови компании, брокерски къщи и фондовата борса.

Въпреки неблагоприятната финансова среда, стабилността на македонската банкова система се подобрява значително през изминалите няколко години. Банковия и финансов сектор е все още малък и слабо развит. По-голямата част от депозитите и финансовите активи са концентрирани в първите три банки. Те постепенно се открояват като основни играчи на финансовия пазар предлагащи сравнително стабилни и надеждни банкови услуги. Това се дължи на участието на стратегически чуждестранни инвеститори в тези банки, които участват в тяхната приватизация.

През 2008г. банковия сектор е напълно стабилизиран. Така например, общия размер на кредитирането в частния сектор демонстрира стабилен средногодишен ръст от почти 20% през 2005 г., 30% през 2006 г. и достигайки 40% през 2007 година. Успоредно с това, лихвените проценти непрекъснато намаляват, но все още остават сравнително високи. Среден процент по търговски заеми в македонски денари е намалял от над 12% през 2005 г. до 9,9% в края на 2007 година.

5.2. Банков пазар

Банковата система на Република Македония се състои от 18 банки и 12 спестовни къщи, регламентирани от Закона за банките.

Според Закона за банките, банката трябва да бъде създадена като акционерно дружество със седалище в Република Македония. Банките са длъжни да спазват предписаните норми за контрол по отношение на платежоспособността и капиталовата адекватност, ограничения за концентрация на експозиции, правила за управление на риска, инвестициите и ликвидността. Трите най-големи банки в Р. Македония са Комерсиална банка АД – Скопие, Стопанска банка Ад – Скопие (основен акционер – Народна Банка на Гърция) и NLB Тутунска банка АД - Скопие (основни акционер - NLB Любляна, Словения) в момента доминират банковия сектор. Трите банки притежават над 60% от нетните финансови активи в банковата система.

5.3. Застрахователни пазари

Дейностите на застрахователните компании в сферата на животозастраховането, имущественото застраховане и презастраховането се регламентира от Закона за надзор върху застраховането. Към настоящия момент, застрахователните услуги могат да бъдат предоставяни единствено от лицензирани фирми, регистрирани в Македония. В близка перспектива се предвижда след влизането на Македония във втора фаза по преговорите за присъединяване към Европейския съюз, да бъде позволено на ЕС - базирани застрахователни дружества да предоставят застрахователни услуги в страната, чрез откриването на регистрирани клонове. В дългосрочен аспект след получаване на пълноправен статут за членство на Македония в ЕС, европейски застрахователни компании ще могат директно да осъществяват своята дейност на територията на страната.

5.4. Международен финансов пазар

Македонската фондова борса (МФБ) е създадена като акционерно дружество с нестопанска цел с начален капитал от 500 хиляди евро. Според влязлото в сила през 1996 година законодателство в МФБ могат да членуват единствено банки и други финансови институции (спестовни къщи и застрахователни дружества). Първоначално МФБ има 19 членове – 13 банки, 3 спестовни къщи и 3 застрахователни дружества. Дейността и структурата на МФБ се регламентира от Закона за издаването и търговията с ценни книжа.

Съгласно този закон всички членове на МФБ трябва да бъдат лицензирани за търговия с ценни книжа от Комисията по ценните книжа на Р. Македонија. Само брокери, които са упълномощени от членове на МФБ, могат да участват в търговията с ценни книжа на борсата. В момента в МФБ членуват 20 акционери (8 брокерски къщи, 8 банки, 1 застрахователна компания и 3 частни инвеститори).

6. МИТНИЧЕСКИ РЕЖИМИ

Митническото законодателство на Македонија е актуализирано през 2006г. с влизането в сила на новия Закон за митниците. Новия закон цели хармонизирането на митническите разпоредби на Р. Македонија със стандартите на Европейския съюз. В тази насока ЗМ включва нови опростени процедури за вътрешна обработка на документи, опростени митнически декларации, както и редица нови правила за гарантиране на митнически задължения, тарифна класификация на стоки и др.

6.1. Процедури по внос

Всички стоки, влизащи на територия на Р. Македонија подлежат на деклариране и процедура за получаване на митническо направление издадено от митническите власти. Лицето, което декларира стоките пред митническите власти трябва да бъдат регистрирано в Р. Македонија, с изключение на случаите, когато лицето декларира стоките за транзит, временен внос или когато лицето притежава постоянно разрешение за внос издадено от съответните митническите органи.

6.2. Митническа стойност

Първият и основен метод за определяне на митническата облагаема стойност е на база на договорната стойност - реално платената или подлежаща на плащане цена на стоките, подадени за внос в Македонија. В тази цена трябва да бъдат включени транспорта и застраховката на стоката. От тази гледна точка за вносителите е изключително важно на фактурата да бъде посочена франкировка отразяваща мястото до което транспорта и застраховката са платени от изпращача, тоест са включени в цената на стоката подлежаща на обмитяване. Ако обаче условията на доставка са франко склад на изпращача или някоя граница по пътя, то при вносното обмитяване стойността на транспорта и застраховката не включени в продажната цена, респективно неотразени във търговската фактурата, трябва да се добавят към нея, за да се получи митническата облагаема стойност. Ако митническата стойност не може да бъде определена на базата на метода на договорната стойност, тя се определя на базата на следващия възможен метод за оценка по реда на заявката.

6.3. Класификация на стоките

Приложимата митническа тарифа, която влезе в сила от 1 януари 2008 г., се основава на Комбинираната номенклатура (КН) на Европейската общност и на международната Хармонизираната система (ХС), използвани от много индустриализирани държави в света. На

база на приетата митническа класификация се определя размера на митото приложимо за определена вносна стока и дали са налице специални режими на освобождаване.

6.4. Вносни такси и акцизи

Митническите такси се определят като фиксиран процент от стойността на внесената стока. (т.н. адвалорно мито), въпреки че много селскостопански продукти подлежат на специфично обмитяване, което се базира на количество и тегло. Някои стоки са предмет на комбинирано обмитяване, т.е. има комбинирано прилагане на стойностни и специфични мита към едни и същи стоки. По този начин се постига по-голяма маневреност при промяна в цените и се съчетават положителните страни на стойностните с положителните страни на специфичните мита.

6.5. Процедури по износ

Всички стоки насочени за износ от Р. Македония трябва да бъдат декларирани пред митническите власти в страната. От гледна точка на начисляване на ДДС износа на стоки до дестинация извън пределите на Р. Македония се начислява нулева данъчна ставка, когато:

- стоките се транспортират извън Македония от страна на доставчика, клиента или трети страни оторизирани да извършват транспорт на стоки;
- клиентът е регистриран в чужбина, и
- износителят може да представи необходимите доказателства за износ.

Допълнителна информация за митническите режими може да бъде намерена на интернет страницата на Митническата администрация на Република Македония в Интернет на адрес: www.customs.gov.mk.

7. ПРАВНИ ФОРМИ НА БИЗНЕСА

Видовете бизнес субекти в Република Македония са определени в Закона за търговски дружества (ЗТД). Някои от най-разпространените форми на бизнес са:

1. Едноличен търговец (търговец - поединец) (ТП);
2. Дружество с ограничена отговорност (ДОО) и дружество с ограничена отговорност от едно лице (ДООЕЛ);
3. Командитно дружество (КД);
4. Събирателно дружество (явно търговско дружество) (ЈТД);
5. Акционерно дружество (АД).

7.1. Едноличен търговец /търговец – поединец /ТП/

Едноличен търговец е физическо лице, което извършва някоя от търговските дейности определени в ЗТД. Като едноличен търговец може да се регистрира всяко дееспособно (навършило 18 г.) физическо лице с местожителство на територията на Република Македония. Едноличният търговец отговаря за своите задължения лично и неограничено с цялото си имущество. Чуждестранен гражданин може да регистрира фирма като едноличен търговец само в случай че има разрешение за постоянно пребиваване на територията на Република Македония, издадено в съответствие със Закона за чужденците и актовете по неговото прилагане. Всяко физическо лице може да регистрира само една фирма като едноличен търговец. Фирмата на едноличният търговец трябва да съдържа без съкращения личното и фамилното или бащиното име, с което физическото лице е известно в обществото и следва да бъде с уникалност на името и съкращението ТП.

Процедура за регистрација на Едноличен трговец

Вписването на едноличен трговец се извършва въз основа на ЗАЯВЛЕНИЕ ПО ОБРАЗЕЦ (ПО). Вписването на едноличен трговец се заявява лично от трговеца. С оглед вписването и свързаните с него обстоятелства в трговският регистър, трговецът е задължен да посочи в заявлението своето име, местожителство, адрес и единен граждански номер. Подписът върху заявлението се поставя в присъствието на длъжностно лице от службата по регистрацията, приемащо заявлението, като се проверява и самоличността на подписващия се. Ако заявлението се подава по пощата, чрез приносител до службата по регистрацията или по друг начин, при който е невъзможно заявлението да се подпише от заявителя в присъствието на длъжностното лице и да се провери неговата самоличност, тогава е необходима нотариална заверка на подписа на заявителя. Заявлението за едноличен трговец може да бъде подадено както на хартиен носител, така и в електронна форма, при спазване условията и реда на Закона за електронния документ и електронния подпис. В този случай едноличният трговец следва да подпише заявлението с универсален електронен подпис. Заявлението и приложенията към него се подават на македонски език. Документи могат да се представят и на всеки от официалните езици на Европейския съюз, като документите се представят заедно със заверен превод на македонски език.

Заявленията за вписване на обстоятелства в трговският регистър (включително и регистрацията на едноличен трговец) се разглеждат от длъжностно лице по регистрацията към Централен регистър по реда на постъпването им. Длъжностното лице по регистрацията се произнася по заявление за регистрацията на едноличния трговец най-късно до приключване на осмия работен ден след приемането му. Решението за вписване се извършва в деня на неговото произнасяне. Отказът да се регистрира едноличен трговец се обжалва пред съответния окръжен съд по седалището на трговеца в 8-дневен срок от връчването му. Във връзка с процедурата по регистрацията на едноличен трговец се заплаща такса за вписване в трговският регистър в размер на 1.100 МКД.

Подлежащите на вписване обстоятелства в трговският регистър относно едноличния трговец са:

- Име и фамилия, личен идентификационен номер и адрес по местожителство;
- "Фирма", в което се посочва наименованието, под което трговецът ще извършва трговска дейност;
- "Седалище и адрес на управление", в което се посочват държавата, населеното място, пощенският код, областта, общината, районът, жилищният комплекс, улицата, номерът на сградата, номерът на входа, номерът на етаж и номерът на апартамента или офиса, в който се помещава управлението на дейността на едноличния трговец, а по желание може да се посочат телефон, факс, адрес на електронна поща и интернет страница;
- "Предмет на дейност", в която се посочва предметът на дейност на едноличния трговец;
- Необходими документи към заявлението за вписване на едноличния трговец.

Към заявлението се прилагат:

- Нотариално заверен ОБРАЗЕЦ ОТ САМОРЪЧНИЯ ПОДПИС на лицето.
- Декларация от физическото лице че няма забрана да извършва някоя от дейностите определени с ЗТД.
- Декларация от физическото лице че е платил данъчните задължения и пенсионна, инвалидна и здравна застраховки, съгласно член 29 от ЗТД.

7.2. Дружество с ограничена отговорност и дружество с ограничена отговорност от едно лице (ДОО/ДООЕЛ)

Дружество с ограничена отговорност (ДОО) е дружество, което се образува от едно или повече лица, които отговарят за задълженията на дружеството с дяловата си вноска в капитала на дружеството. Капиталът на ДОО се състои от вноските на съдружниците. Дружество с ограничена отговорност се създава въз основа на дружествен договор, който се сключва в писмена форма и съдържа данните по член 171 от ЗТД. ДОО може да има най-много 50 съдружници. Ако ДОО се учредява от едно лице, вместо дружествен договор учредителят прилага декларация за основание. Фирмата на дружеството трябва да съдържа означението "Дружество с ограничена отговорност", или съкратено "ДОО", а когато дружеството се учредява от едно лице, фирмата съдържа означението "Дружество с ограничена отговорност от едно лице" или съкратено "ДООЕЛ". Капиталът на дружество с ограничена отговорност не може да бъде по-малък от 5 000 евро в денарска равностойност.

Процедура за регистрация на ДОО и ДООЕЛ

Вписването на ДОО/ДООЕЛ се извършва въз основа на ЗАЯВЛЕНИЕ ПО ОБРАЗЕЦ /ПО/, подадено от управителя на дружеството. Подписът върху заявлението се поставя в присъствието на длъжностно лице от службата по регистрация, приемащо заявлението, като се проверява и самоличността на подписващия се. Ако заявлението се подава по пощата, чрез приносител до службата по регистрация или по друг начин, при който е невъзможно заявлението да се подпише от заявителя в присъствието на длъжностното лице и да се провери неговата самоличност, тогава е необходима нотариална заверка на подписа на заявителя.

Заявлението за регистриране на ДОО/ДООЕЛ е по образец, и може да бъде подадено, както на хартиен носител, така и в електронна форма при спазване на условията и реда съгласно Закона за електронния документ и електронния подпис, а може да се вземе от регионалните регистрационни офиси и от уеб сайта на Централен регистър. Заявлението и приложената към него се подават на македонски език. Документи могат да се представят и на всеки от официалните езици на Европейския съюз, като се представят заедно със заверен превод на македонски език.

Заявленията за вписване на обстоятелства в търговския регистър (включително и регистриране на ДОО/ДООЕЛ) се разглеждат от длъжностно лице по регистрацията към Централен Регистър на Р. Македонија по реда на постъпването им. Длъжностното лице по регистрацията се произнася по заявлението за регистрация на ДОО/ДООЕЛ най-късно до приключване на осмия работен ден след приемането му. Решението за вписване се извършва в деня на неговото произнасяне. Отказът да се регистрира ДОО/ДООЕЛ се обжалва пред съответния окръжен съд по седалището на търговеца в 8-дневен срок от връчването му. Във връзка с процедурата по регистрация на ДОО/ДООЕЛ се заплаща държавна такса за вписване в търговския регистър в размер на 1.700 МКД. Подлежащите на вписване обстоятелства в търговския регистър относно ДОО/ДООЕЛ са посочени в заявлението:

- "Фирма", в което се посочва наименованието, под което дружеството извършва търговска дейност;
- "Седалище и адрес на управление", в което се посочват държавата, населеното място, пощенският код, областта, общината, районът, жилищният комплекс, улицата, номерът на сградата, номерът на входа, номерът на етаж и номерът на апартамента или офиса, в който се помещава управлението на дейността на дружеството, а по желание може да се посочат телефон, факс, адрес на електронна поща и интернет страница;
- "Предмет на дейност", в което се посочва предметът на дейност на дружеството;

- Име и фамилия, личен идентификационен номер, длъжността, номер на паспорта/личната карта, ако лицето е чужденец и негово гражданство и адрес по местожителство или фирмата, седалището, ако съдружникът е юридическо лице;

- Износът на основния капитал;
- Деня на сключване на договора/декларацията;
- Срок на дружеството, ако то е основано за определено време;

- Име и фамилия на управителя, членовете на надзорния съвет, личен идентификационен номер, длъжност, номер на паспорт/лична карта за чужденец и неговото гражданство, както и адрес на местожителство;

- Уеб сайт, ако дружеството има изграден такъв.

Необходими документи към заявлението за вписване на ДОО/ДООЕЛ. Към заявлението се прилагат:

- Дружественият договор/декларацията за основание и пълномощното на упълномощения за застъпване на дружеството;

- Копия от паспорта или лична карта за чужденец и неговото гражданство (за физическо лице) или копия от доказателство за регистрация (за юридическо лице);

- При парична вноса - документ за внесен в банката капитал, че всеки учредител е внесъл най-малко една трета от основния паричен капитал;

- Доказателство, че е внесен най-малко половина от основния капитал, но не по-малко от 2.500 евро в денарска равностойност;

- При непарична вноса – договорите, с които се утвърждават и провеждат те, заключението на вещите лица и доказателство за собственост (на недвижимо или движимо имущество);

- Решението за назначаване на управител, ако той не е назначен с договора;

- Нотариално заверена Декларация от всеки от управителите, че уважават избора на управител или застъпник;

- Решение за назначаване на членове на надзорния съвет;

- Доказателство за собственост;

- Нотариално завереното съгласие и декларация по чл. 29 от ЗТД от застъпника по закона на юридическото лице;

- Декларации по чл. 32 от ЗТД;

- ОБРАЗЕЦ ОТ ПОДПИС на лицата, овластени да представляват дружеството, съгласно с член 65 от ЗТД.

7.3. Командитно дружество (КД)

Командитното дружество (КД) е дружество, което се образува с договор между две или повече лица за извършване на търговска дейност под обща фирма, като най-малко един от съдружниците е солидарно и неограничено отговорен за задълженията на дружеството с цялото си имущество (т.нар. комплиментар), когато КД е учредено от двама съдружника, а другият отговаря за задълженията на дружеството само до размера на уговорената вноса (т.нар. командитор). Дружественият договор трябва да бъде съставен в писмена форма с нотариална заверка на подписите на съдружниците. Фирмата на дружеството трябва да съдържа и обозначението "командитно дружество", или съкратено "КД". Договорът за учредяване на командитно дружество трябва да съдържа реквизитите, посочени в чл. 151 от ЗТД. За регистрация на КД няма изискване за минимален капитал.

Процедура за регистрация на Командитно дружество

Вписването на КД се заявява от неограничено отговорните съдружници. Подписът върху заявлението се поставя в присъствието на длъжностно лице от службата по регистрация, приемащо заявлението, като се проверява и самоличността на подписващия се. Ако

заявлението се подава по пощата, чрез приносител до службата по регистрација или по друг начин, при който е невъзможно заявлението да се подпише от заявителя в присъствието на длъжностното лице и да се провери неговата самоличност, тогава е необходима нотариална заверка на подписа на заявителя.

Заявлението за регистрација на КД е по образец и може да бъде подадено, както на хартиен носител, така и в електронна форма, при спазване на условията и реда съгласно Закона за електронния документ и електронния подпис, а може да се вземе от регионалните регистрационни офиси или от уеб сайта на Централен регистър. Заявлението и приложенията към него се подават на македонски език. Документи могат да се представят и на всеки от официалните езици на Европейския съюз, като се представят заедно със заверен превод на македонски език.

Заявенията за вписване на обстоятелства в търговския регистър (включително и регистриране на КД) се разглеждат от длъжностно лице по регистрацията към Централен регистър на Р. Македонија по реда на постъпването им. Длъжностното лице по регистрацията се произнася по заявлението за регистрација на КД най-късно до приключване на осмия работен ден след приемането му. Решението за вписване се извършва в деня на неговото произнасяне. Отказът да се регистрира КД се обжалва пред съответния окръжен съд по седалището на търговеца в 8-дневен срок от връчването му. Във връзка с процедурата по регистрација на КД се заплаща такса за вписване в търговския регистър в размер на 1.600 МКД. Подлежащите на вписване обстоятелства в търговския регистър относно КД са посочени в заявлението:

- Име и фамилия, личен идентификационен номер, длъжност, номер на паспорта/личната карта, ако е лицето чужденец и неговото гражданство и адрес по местожителство;

- "Фирма", в което се посочва наименованието, под което дружеството извършва търговска дейност

- "Седалище и адрес на управление", в което се посочват държавата, населеното място, пощенският код, областта, общината, районът, жилищният комплекс, улицата, номерът на сградата, номерът на входа, номерът на етаж и номерът на апартамента или офиса, в който се помещава управлението на дейността на командитното дружество, а по желание може да се посочат телефон, факс, адрес на електронна поща и интернет страница;

- "Предмет на дейност", в което се посочва предметът на дейност на командитното дружество;

Необходими документи към заявлението за вписване на КД:

- ДРУЖЕСТВЕН ДОГОВОР;

- Копия от паспорт/лична карта за чужденци или доказателство за регистрација ако основател е юридическо лице;

- Доказателство за собственост (на движимо или недвижимо имущество).

- Декларация от основателите по чл. 29 от ЗТД.

- Декларация от основателите по чл. 32 от ЗТД.

- Ако предметът на дейност е подчинен на разрешителен режим, се прилага съответният лиценз или разрешение, когато това се изисква от закон за извършване на вписването.

7.4. Събирателно дружество /Явно търговско дружество /ЈТД/

Събирателно дружество (Явно търговско дружество) /ЈТД/ е дружество, образувано от две или повече лица за извършване по занятие на търговски сделки под обща фирма. Съдружниците отговарят солидарно и неограничено. За регистрација на явно търговско дружество няма изискване за минимален капитал. Договорът за учредяване на дружеството се съставя в писмена форма с нотариална заверка на подписите на съдружниците и съдържа определените в чл. 112 от ЗТД реквизити.

Процедура за регистрација на събирателно дружество

Вписването на ЈТД се извршува въз основа на ЗАЯВЛЕНИЕ ПО ОБРАЗЕЦ (ПО). Вписването на ЈТД се заявява от съдружниците или от лицето/лицата, които според дружествения договор представляват дружеството. Заявлението за регистриране на ЈТД може да бъде подадено както на хартиен носител, така и в електронна форма, при спазване на условията и реда съгласно Закона за електронния документ и електронния подпис, а може да се вземе от регионалните регистарционни офиси и от уеб сайта на Централен регистър. Заявлението и приложенията към него се подават на македонски език. Документи могат да се представят и на всеки от официалните езици на Европейския съюз, като се представят заедно със заверен превод на македонски език.

Заявленията за вписване на обстоятелства в търговския регистър (включително и регистриране на ЈТД) се разглеждат от длъжностно лице по регистрацията към Централен Регистър на Р. Македонија по реда на постъпването им. Длъжностното лице по регистрацията се произнася по заявлението за регистрација на ЈТД най-късно до приключване на осмия работен ден след приемането му. Решението за вписване се извршува на деня на неговото произнасяне. Отказът да се регистрира ЈТД се обжалва пред съответния окръжен съд по седалището на търговеца в 8-дневен срок от връчването му. Във връзка с процедурата по регистрација на ЈТД се заплаща държавна такса за вписване в търговския регистър в размер на 1.600 МКД. Подлежащите на вписване обстоятелства в търговския регистър относно ЈТД са посочени в заявлението:

- "Фирма", в което се посочва наименованието, под което дружеството извршува търговска дейност;
- "Седалище и адрес на управление", в което се посочват държавата, населеното място, пощенският код, областта, общината, районът, жилищният комплекс, улицата, номерът на сградата, номерът на входа, номерът на етаж и номерът на апартамента или офиса, в който се помещава управлението на дейността на дружеството, а по желание може да се посочат телефон, факс, адрес на електронна поща и интернет страница;
- Име и фамилия, личен идентификационен номер, длъжността, номер на паспорта/личната карта, ако лицето е чужденец и неговото гражданство и адрес на местожителство или фирма, седалище ако съдружника е юридическо лице;
- "Предмет на дейност", в което се посочва предметът на дейност на дружеството;
- Видът и размерът на дела на всеки от съдружниците;
- Форма на представителство на ЈТД.

Необходими документи към заявлението за вписване на ЈТД:

- Дружественият договор за основане и пълномощното на упълномощения за застъпване на дружеството;
- Копия от паспорта или лична карта за чужденец и неговото гражданство (за физическо лице) или копия от доказателство за регистрација (за юридическо лице);
- Доказателство за собственост;
- Разрешение или друг акт на държавен орган или на друг надлежен орган, ако това задължение е определено със закона за вписване на дружеството в ТР;
- Нотариално завереното съгласие и декларация по чл. 29 от ЗТД от застъпника по закона на юридическото лице;
- Декларации по чл. 32 от ЗТД;
- ОБРАЗЕЦ ОТ ПОДПИС на лицата, овластени да представляват дружеството, съгласно с член 65 от ЗТД.

7.5. Акционерно дружество (АД)

Легалната дефиниција на акционерното дружество (АД) се съдържа в чл. 270, ал. 1 ЗТД - акционерно е дружеството, в което акционерите участват с влогове в основния капитал, който е разделен на акции. Акционерите не носят отговорност за поетите от АД задължения. Сборът на акциите в АД формират неговия капитал. Във фирмата на акционерното дружество се включва означението "акционерно дружество" или съкращението "АД". Акционерно дружество може да бъде учредено от едно или повече физически или юридически лица. Те могат да формират дружеството симултанно или сукцесивно. Минималната стойност на капитала на АД, когато то се формира симултанно е 25 000 евро в денарска равностойност спрямо средния курс на Национална Банка на Р. Македонија, докато когато то се формира сукцесивно (чрез публично повикване за записване на акции) минималната стойност на капитала на АД е 50 000 евро в денарска равностойност спрямо средния курс на Национална Банка на Р. Македонија. Уставът на АД трябва да съдържа реквизитите съгласно чл. 287 от ЗТД.

Процедура за регистрация на акционерно дружество

Вписването на АД се заявява от членовете на съвета на директорите (при едностепенна система на управление на АД) или на управителния съвет (при двустепенна система на управление на АД) или овластен от устава или упълномощен член на органите на управление на АД.

Заявлението за регистрация на АД става по образец, който се подава, както на хартиен носител, така и на електронен носител, а може да се вземе от регионалните регистрационни офиси и от уеб сайта на Централен регистър. Заявлението и приложенията към него се подават на македонски език. Документи могат да се представят и на всеки от официалните езици на Европейския съюз, като се представят заедно със заверен превод на македонски език. Заявленията за вписване на обстоятелства в търговския регистър (включително и регистриране на АД) се разглеждат от длъжностно лице по регистрацията към Централен регистър на Р. Македонија по реда на постъпването им. Длъжностното лице по регистрацията се произнася по заявлението за регистрация на АД най-късно до приключване на осмия работен ден след приемането му. Решението за вписване се извършва в деня на неговото произнасяне. Отказът да се регистрира АД се обжалва пред съответния окръжен съд по седалището на търговеца в 8-дневен срок от връчването му. Във връзка с процедурата по регистрация на АД се заплаща такса за вписване в търговския регистър на акционерно дружество. За вписване на акционерно дружество таксата е 3.000 МКД. Подлежащите на вписване обстоятелства относно АД се посочват в заявлението по образец:

- "Фирма", в което се посочва наименованието, под което дружеството извършва търговска дейност

- "Седалище и адрес на управление", в което се посочват държавата, населеното място, пощенският код, областта, общината, районът, жилищният комплекс, улицата, номерът на сградата, номерът на входа, номерът на етаж и номерът на апартамента или офиса, в който се помещава управлението на дейността на акционерното дружество, а по желание може да се посочат телефон, факс, адрес на електронна поща и интернет страница;

- "Предмет на дейност", в което се посочва предметът на дейност на акционерното дружество;

- Износът на основния капитал и броя на издадените акции. ("Акции", в което се посочват видът, броят и номиналната стойност на акциите);

- Целокупния брой на изплатените акции. ("Внесен капитал", в което се посочва размерът на внесената част от капитала);

- Името и фамилијата, личен идентификационен номер, номера на паспорту/личната карта, ако лицето основател е чужденец и негово граѓанство, както и адреса на местожителство, или фирмата, адреса ако лицето основател е юридическо лице;

- Името и фамилијата на всички членове на органа на управление, тоест на надзорниот совет, тјакно ЕНГ, номера на паспорту/личната карта, ако лицето-член е чужденец и неговото граѓанство, както и адреса на живеене, или фирмата, адреса ако лицето член е юридическо лице;

- Срок на друштвото, ако то е основано за определен срок.

Необходими документи към заявлението за вписване на АД

- Устав, съответно учредителниот акт;

- Копия от паспорту или лична карта за чужденец и неговото граѓанство (за физическо лице) или копия от доказателство за регистрација (за юридическо лице);

- При парична вносна - документът за внесен в банката капитал;

- При непарична вносна – договорите, с които се утвърждават и провеждат те, заключението на вещите лица и доказателство за собственост (на движимо или недвижимо имущество).

- Решението за избирање на членовите на органа на управување/надзорниот орган ако те не са назначени с Устава.

- Ако при основаването на друштвото са зачертани одделни условија, договорите с които те се потврждават и провеждат.

- Извлечение за средствата, изхарчени за основавање на друштвото (в неја да се опишат и одделните ставки).

- ПРОТОКОЛЪТ ОТ УЧРЕДИТЕЛНОТО СЪБРАНИЕ и протокол от ревизија на основаването, ако такъв бил изготвен.

- Удостоверение или друг акт на државен орган или на друг надлежен орган, ако това задолжение е определено със законата за вписване на друштвото в ТР.

- Нотариално завереното согласие и ДЕКЛАРАЦИЈА по чл. 29 от ЗТД от застъпника по законата на правно лице.

- ДЕКЛАРАЦИИ по чл. 32 от ЗТД.

- ОБРАЗЕЦ ОТ ПОДПИС на лицата, овластени да представляват друштвото, согласно с член 65 от ЗТД.

8. ПАЗАР НА ТРУДА

8.1. Пазар на труда

След одделането си от Бивша Југославија през 1991 година, Македонија преминава през труден период на преход от централизирана (командна) пазарна икономика. Този процес доведе до повишаване нивата на безработица и бедноста в страна, които достигнаа рекордни стойности в средата на 90-те години на миналиот век.

Безработицата в Македонија е един от основните и нај-трудни за преодолување икономически, социални и политически проблеми. Сравнително високи нива на безработица са регистрирани и в периода преди прехода (почти 20% от работната сила са регистрирани, како безработни през 1970 г.). През 1991 година нивата на безработица в Македонија достигат 24%. От тогава ситуацијата на пазарата на труда продължава да се влошава и в началото на 2000 година безработицата в Македонија е сред нај-високите в Централна и Источна Европа. В допълнение към ограниченијата, породени от липсата на средства, за

преструктуриране на собственоста и производството, през годините частниот сектор не успева да создаде достатъчно капацитет за привлечение и създаване на нови работни места. Анализи на безработицата в Македонија посочват редица фактори допринесли за високиот процент на безработица в страната. По-значимите от тях включват: намаляване на икономическата активност в ключови сектори от икономиката; липса на икономическа диверсификация; ниски нива на износ; висок дял на сивата икономика; липса на преки чуждестранни инвестиции; неефективна социална политика и др.

8.2. Заетост по икономически сектори

ИКОНОМИЧЕСКИ СЕКТОР	Второ тримесечие на 2008
Селско стопанство, дърводобив, ловно стопанство	129,467
Рибарство	244
Минна промишленост	6,999
Производство	124,859
Електричество, газ и водоснабдяване	15,377
Строителство	38,949
Търговия на едро и дребно	81,315
Хотели и ресторанти	18,995
Транспорт, логистика и комуникации	40,369
Финансови услуги	6,747
Недвижимо имущество, бизнес услуги	15,501
Публична администрация, отбрана, социално осигуряване	41,299
Образование	32,495
Здравеопазване	32,058
Други дейности	21,004
Домакинства	797
Чуждестранни организации	650
ОБЩО	607,125

8.3. Трудово законодателство

Заетостта и трудовите отношения са регламентирани от Закона за трудовите отношения, колективните трудови споразумения и други нормативни актове. В трудовото законодателство на Р. Македония са определени правата, задълженията и отговорностите на служителите и работодателите. С извършените наскоро промени в трудовото законодателство Македония се стреми да достигне хармонизация с трудовите и социални стандарти на ЕС, като в тази насока се предвижда повишаване гъвкавостта на пазара на труда, свързано с изготвянето на трудови договори с ясно регламентирани условия и въвеждането на гъвкаво работно време.

Конкретно, законът предвижда, че служителите имат право на най-малко 20 дни годишен отпуск, макар че не е изрично упоменато дали това са последователни или работни дни. Закона позволява на работодателя да уволни даден работник и да назначи негов заместник още на следващия работен ден. Освен това, е премахнато и ограничението за нощните смени, които работодателите могат да изискват от своите работници.

8.4. Наемане на чуждестранни граждани

Законът за установяване на трудови отношения с чуждестранни лица регламентира наемането на чуждестранни лица за работа в Р. Македония. Според разпоредбите на закона, чуждестранни лица, или лица без македонско гражданство, могат да работят в Македония след получаване на специално разрешително за работа. Разрешения за наемане на работа на чуждестранни граждани се издават от Агенцията по заетостта на Република Македония.

8.5. Прекратяване на трудови отношения

Според законите на Р. Македония, трудовите отношения могат да бъдат прекратени в следните случаи:

- Споразумение между работодател и служител;
- След изтичането на определения период на договора;
- С предизвестие от страна на работодателя или работника;
- Поради организационни причини (например реструктуриране на бизнес).

8.6. Заплати и възнаграждения

Средната месечна нетна работна заплата в Р. Македония през месец октомври 2008 е в размер на 17 020 Денара или 276,83 евро. Средната брутна месечна работна заплата е в размер на 452 евро. Според данни на Национални статистически институт на Македония индексът средна работна месечна заплата през месец октомври 2008 в сравнение с същия месец на предходната година се е покачил до 109 %. Това увеличение се дължи на ръст на средната месечна нетна заплата на заетите в секторите: Рибарство и аквакултури (21,9%), Селско, ловно и горско стопанство (17,6%) и Публична администрация и отбрана и задължително социално осигуряване (14,0%). Най-голямото нарастване на средната месечна нетна заплата на един зает в рамките на един месец е регистрирано в секторите: Рибарство и аквакултури (34,2%), Селско, ловно и горско стопанство (6,4%) и на електроенергия, газ и вода (3,3%).

Колективните трудови споразумения определят минимална работна заплата за всеки сектор от икономиката. Заплатите са изчисляват и изплащат най-малко веднъж месечно. Социалните осигуровки и данъците върху доходите на физическите лица се удържат от работодателя при заплащането на нетните заплати на персонала. Служителите имат право на

парични обезщетения при отсъствие от работа, в долу изброените случаи, които са определени съгласно условията в Закона за трудовите отношения и съответните колективни трудови договори:

- Годишен отпуск;
- Отпуск по болест;
- Отпуск по майчинство;
- Професионални обучения, организирани от страна на работодателя;
- Военни учения;
- Други случаи, предвидени от закона и колективните договори.

8.7. Права на наетите лица и трудова регулация

8.7.1. Почивни дни и отпуски

Служителите имат право на следните видове почивка и отпуск:

- 30-минутна почивка по време на всекидневното работно време;
- Почивка от поне 12 часа между два последователни работни дни;
- Почивка от най-малко 24 последователни часа на седмица;
- Годишен отпуск за една календарна година, между 20 и 26 работни дни;
- До седем дни платен отпуск в случаите на брак, смърт на членове на семейството, и други събития, регламентирани в условията на съответните колективни трудови споразумения. В случаи на професионално обучение, служителите могат да получат най-малко седем дни платен отпуск.

8.7.2. Отпуск по майчинство

Жените работнички имат право на девет последователни месеца отпуск по майчинство по време на бременност и раждане, и една година отпуск в случай на множествена бременност. Въз основа на констатациите направени от съответните медицински институции жените работнички могат да излязат в отпуск по майчинство 45 дни преди термина и задължително 28 дни преди раждането. Компенсацията по време на отпуска по майчинство е равна на осигурителния доход на осигуреното лице, но не повече от стойността на две средни нетни заплати за Р. Македонија. Тези обезщетения се заплащат от здравната каса.

8.7.3. Официални празници

Официалните празници в Република Македонија са определени от Закона за празниците, той дефинира три типа официални празници: държавни празници на Република Македонија, празници на Република Македонија, празници на различните религиозни общности и етнически малцинства.

- 1 януари - Нова Година
- 7 януари – Рождество Христово (Коледа)
- Православен Великден (2 дни)
- 1 май - Ден на труда
- 24 май - Св. Св. Кирил и Методий — Ден на всеславянските просветители
- 2 август - Ден на Републиката
- 8 септември - Ден на независимостта
- 11 октомври - Ден на народното въстание
- 23 октомври - Ден на македонската револуционна борба
- 8 декември - Св. Климент Охридски

8.8. Социално осигуряване и пенсии

Системата на социалното подпомагане в Република Македонија се состои от услуги и привилегии, които се финансират от система за социално осигуряване базирана на данъчни постъпления и доброволни вноски за социално и здравно осигуряване (пенсии, обезщетения за инвалидност и др.).

Социално-осигурителните обезщетения се финансират чрез задължителни вноски за пенсия, инвалидност, безработица и здраве. Те възлизат на 32% от брутната заплата на служителите и се заплащат от работодателите. Високият процент на социално-осигурителните вноски за сметка на работодателя се определя, като един от основните проблеми пред създаването на нови работни места. Отделно от вноските за сметка на работодателите, специална част от държавния бюджет също участва в осигуряването на средства за социално осигуряване.

Обезщетения за безработица се изплащат само на тези, които са работили и са се осигурявали непрекъснато най-малко 9 месеца или с прекъсвания най-малко 12 месеца през последните 18 месеца. Отделни категории осигуряващи се като земеделските стопани също имат право на обезщетения в зависимост от определените за този сектор критерии.

Няма минимална долна граница на паричното обезщетение за безработица на лицата, които са работили при пълно работно време, но максималната стойност на обезщетението не може да надхвърля 80 % средната работна заплата, установена за страната. Броят на получателите на обезщетения за безработица бавно намалява, като от 41375 души през 2001 г. достига 30572 през декември 2006 г. (8,3% от общия брой на регистрираните безработни). Важно е да се подчертае, че намаляването на получателите на обезщетения за безработица намалява не само заради по-строгите критерии към получателите на такива помощи, но и поради факта, че за този период са регистрирани сравнително малко фалити на фирми.

По отношение на обезщетение за болест, работодателят е длъжен да изплати първите 21 дни от отпуската на своя служител от собствените средства на организацията, като за останалия период обезщетението е за сметка на националния здравно-осигурителен фонд. Размера на обезщетението за болест се определя от работодателя или НЗОФ, като по закон тази сума не може да бъде по-малка от 70% от осигурителния доход на трудещия се.

8.9. Пенсии

В сравнение с всички други форми на социална закрила, пенсионната система, е била обект на най-значителните промени от 1991 г. насам. Въпреки това, основните промени в пенсионната система са свързани с нейната модернизация, а не с нейната устойчивост и адекватност на нейното прилагане.

По отношение на структурата си системата на пенсионното осигуряване в Македонија се основава на развитието на т.нар. три стълба: първи стълб - задължително държавно пенсионно осигуряване като елемент на Държавното обществено осигуряване; втори стълб – допълнително задължително пенсионно осигуряване в пенсионни фондове, управлявани от лицензирани пенсионно осигурителни дружества; трети стълб – допълнително доброволно пенсионно осигуряване в пенсионни фондове, управлявани от лицензирани пенсионно осигурителни дружества. Допустимата пенсионна възраст е 64 години (за мъжете) и 62 години (за жените) с минимален трудов стаж от 15 години. Размера на обезщетението се формира на базата на процент (21,2% от брутната заплата) за лицата, които ще останат в само едно-стълбовата система и 13,78% от брутната заплата за участниците, които ще преминат към новата система. На участниците, включени в новата система се заплащат вноски в размер на 7,42% от брутната заплата за втория стълб.

9. ДАЊЦИ В МАКЕДОНИЈА

Последните реформи во данчната система превърнаха Македонија во данчнина рај на Европа. За корпоративните и лични доходи бе воведен плосък данък во размер на 10%. Преди намалението корпоративниот данък бе во размер на 15%, а данќа за доходите на физическите лица бе съответно 15%, 18% и 24%. Со цел да привлечат дополнителни чуждестранни инвестиции, данък печалба на реинвестирањето доход бе намален до 0%.

Со тези реформи Македонија создаде един од нај-привлекателните данчни пакети во Европа. Единната данчна ставка воведува опростена данчна система, која стимулира успешните компании кон по-нататешно модернизирање на дејноста и зголемување на печалбите. Освен тоа предприятијата се стимулираат да користат средствата, спестени од по-ниските данќи, за зголемување на нивната конкурентоспособност. Во дополнување на тоа Р. Македонија има подписани мноштво двустранни споразуменија со цел избегнување на двојното данчно облаѓање на чуждестранните фирми, работещи во страната.

9.1. Данък Печалба

Размерот на данък печалба кон моментот се рамнува на 10%. Данък печалба се заплаќа од всяко юридическо лице (лица) – регистриран/и на територијата на Република Македонија и реализирачки печалба од дејноста си во страната и чужбина.

През 2006 г. Законот за данък печалба воведува понятието за место на стопанска дејност. Како цело, местото на стопанска дејност, е фиксирано место на стопанска дејност, посредство со кое чуждестранно лице извршува цело или делумно стопанска дејност во страната, вклучително: место на управување, клон, трговско представителство, регистрирано во страната.

Со корпоративен данък се облаѓа печалбата на юридическите лица за упражнуваната од нив стопанска дејност. Базата за изчислявање на данчното облаѓање е счетоводната печалба на данчните субекти преобразувана (во намаление и/или зголемување) според съответното законодавство. Счетоводната печалба се определува како разлика меѓу приходите и разходите за определен данчен период и така определена тај подлежи на преобразување, т.е. кон неа се доѓаат или од неа се изваѓаат суми. Тоа какви суми треба да се доѓаат или изваѓа се регламентира со закон.

Печалбата реализирана со учестието во капиталот на друг данќоплатец регистриран во Република Македонија, во тоа число и на приходите од учестието во печалбата на друштвата со ограничена одговорност, не учествуваат при формирањето на данчната основа при условие, че те се облаѓаат при данќоплатеца во моментот на извршување на плаќањето. Чистиот доход, реализиран од продажба на ценни книжа, оборудвање и недвижими имоти се вклучува во данчната основа во размер до 70%.

Данќоплатци се ослободуваат од данък печалба за реинвестирана печалба во случаите на реализирање на нови инвестиции во Република Македонија во некој од изброените сектори: материјални активи (недвижими имоти, съоруженија и оборудвање) и нематеријални активи (компјутерен софтуер и патенти), за разширување на дејноста, со исклучување на инвестиции во автомобили, мебели, килими, аудио-визуални уреди, уреди, делови од фигуративно и приложено изкуство и други декоративни предмети, користени за оборудвање на административни помещения.

9.2. Данък недвижимо имущество

Процедурата по закупуване на недвижимо имущество в Р. Македония се различава от тази в повечето европейски страни. В тази връзка чужденците желаещи да закупят имот в Македония ще открият, че законите в страната налагат някои ограничения върху търговията с недвижима собственост. При покупката на недвижим имот в Македония е препоръчително да се консултирате с юрист относно спецификите на Македонското законодателство и данъчна система. Използването на услугите на адвокат е необходимо, тъй като адвокатите са единствените оторизирани от държавата лица, които изготвят договора за покупко-продажба. Към момента Македонското законодателство забранява покупката на земя от чужденци, като те могат да закупват единствено завършени апартаменти и сгради. Друга важна особеност при покупката на недвижимо имущество е заплащането на различни такси, като ДДС, нотариални такси и такива по регистрацията на недвижимия имот.

Данък недвижимо имущество се заплаща за собствеността на недвижими имоти, т.е. земя и сгради - жилищни сгради и апартаменти, бизнес сгради и търговски помещения, административни сгради и помещения, сгради и апартаменти за почивка, строителни съоръжения, както и инсталации построени върху тях или под тях или трайно прикрепен към тях.

Ставките по данък недвижимо имущество са пропорционални и варират от 0,10% до 0,20%. Те могат да се определят въз основа на вида на имота. Така данъчните ставки на данък върху земеделските площи, които не са използват за земеделска дейност могат да се увеличат от три до пет пъти при промяна на статута на земята. Размерът на данъците се определя от Общинския съвет на съответната община. Всеки данъкоплатец в Р. Македония заплаща данък сграда за собствеността в която той / тя живее с членове на семейството, като се ползва с 50 % отстъпка от данъка.

9.3. Лични данъци

Данъкът върху общия доход (ДОД) е данък върху облагаемите доходи на гражданите. Данъкът е комплексен поради съществуването на различни ставки върху различните видове доход и освобождаването на някои видове доход (по-специално допълнителните помощи) и отстъпките, свързани с различните категории разходи (например разходи, свързани с трудовата заетост, благотворителна дейност).

Данък общ доход от доходите на физическите лица се удържа авансово в размер на 10% от брутното възнаграждение на наетите лица. Всеки работодател в Р. Македония е длъжен да заплаща социални осигуровки върху размера на брутната работна заплата, а именно:

- 21,2% - пенсия за инвалидност и осигурителни вноски;
- 9,2% - здравно-осигурителна вноска;
- 1,6% - фонд работна заплата;
- 0,5% - допълнително здравно осигуряване;
- 0,2% - данък вода.

9.4. Данък добавена стойност (ДДС)

Данък добавена стойност (ДДС) се дължи за всяка доставка на стоки или на услуги с място на изпълнение на територията на страната и извършена от данъчно задължено лице, както и при внос на стоки. В Република Македония данъчно задължено лице по смисъла на Закона за ДДС е всяко лице (физическо или юридическо), което извършва независима икономическа дейност независимо от целите и резултатите от нея. Само данъкоплатци, които реализират

общо облагаеми продажби по-високи от 1.300.000 MKD (включително и данъци) за предходната календарна година, са задължени да се регистрират задължително за целите на ДДС, с изключение на доставки, без право на начисляване на данъчен кредит.

Малките бизнес единици имат възможността да избират дали да се регистрират по закона за ДДС. Ако те изберат да останат извън облагането с ДДС, те се облагат, като крайни потребители и няма да имат право на приспадане на данъчен кредит. Данък добавена стойност се изчислява чрез прилагане на пропорционалната данъчни ставки върху данъчната основа на облагаемата продажби на стоки или услуги, както следва:

1. Главна данъчна ставка от 18% се прилага за всички облагаеми доставки или внос, с изключение на доставките и вноса в преференциален режим (ставка)
2. 5% преференциална данъчна ставка се прилага за продажбите и вноса на: хранителни продукти; публикации; семена и посадъчен материал; торове, селскостопански машини; фармацевтични продукти и медицински изделия; персонални компютри; сухопътен транспорт; компютърен софтуер; термални соларни системи и компоненти;

Данъчното събитие възниква в момента на доставката на стоките или извършването на услугите. При извършване на плащания преди извършването на доставката, данъчното събитие възниква в момента на получаване на плащането.

Право на данъчен кредит има всяко лице (физическо или юридическо), което е регистрирано по Закона за ДДС. Данъчен кредит е сумата от начислен данък на регистрирано лице за получена от него стока или услуга по облагаема доставка или за осъществен от него внос на стоки в рамките на данъчния период, която лицето има право да приспадне.

Данъчно задължените лица изчисляват и заплащат ДДС всеки месец, ако общия им облагаем оборот надхвърля 25 милиона Денара или на всеки три месеца ако този оборот е под посочената сума. В тази връзка данъчно задължените лица представят своите данъчни декларации и заплащат обявените данъци в срок до 15 дни от изтичането на всеки календарен месец. От друга страна доброволно регистрираните данъкоплатци начисляват дължимия данък за всяка календарна година. Те са длъжни да подадат данъчната си декларация в срок до 15 дни от изтичането на календарната година за която е дължим данък. ДДС при внос се плаща едновременно със заплащането на митническите такси (мита).

CONTENTS

1. A short profile of Macedonia	33
2. Economic profile	35
3. Foreign policy and economic cooperation	38
4. Business conditions in the Republic of Macedonia	39
5. Banks and financing	44
6. Customs regulations	45
7. Types of business entities	46
8. Labour market and regulations	53
9. Taxation in Macedonia	58

1. A SHORT PROFILE OF MACEDONIA

1.1. Historical background

The Republic of Macedonia often referred to simply as Macedonia was first recognized as an independent state in 1991 when it officially separated from former Yugoslavia.

After the referendum and the adoption of a new constitution the Republic of Macedonia was declared as an independent and sovereign parliamentary republic. In 1993 the Republic of Macedonia was accepted as a member of the United Nations in 1993 under the provisional reference the former Yugoslav Republic of Macedonia,[5][6] commonly abbreviated to FYROM. The development of its international contacts got a significant boost after the signing of the Interim Agreement on the normalization of relations with Greece in 1995. The same year the Republic of Macedonia was accepted as a full member of OSCE and Council of Europe. Since December 1992, the country is a member of the International Monetary Fund and its main strategic objectives are to receive membership in the European Union and NATO.

1.2. Geography and Climate

The Republic of Macedonia is a landlocked country on the Balkan Peninsula in Southeastern Europe. It is bordered by Serbia to the north, Bulgaria to the east, Greece to the south and Albania to the west. The Republic of Macedonia lies in the northwestern third of the wider geographical region of Macedonia, with about 40% of the region's population. The country represents a major transportation corridor from Western and Central Europe to the Aegean Sea and from Southern Europe to Western Europe.

The country's total area is 25,713 sq. km. Macedonia consists mostly of highlands and mountains. Its terrain is punctuated alternately by deep valleys and rugged mountains and hills.

Macedonia has a transitional climate from Mediterranean to Continental with average temperatures in January between 1 and 5 C° and 22 and 25 C° in July. Average annual precipitation varies from 1,700 mm (67 inches) in the western mountainous area to 500 mm (20 inches) in the eastern area. The main river in Macedonia is Vardar with its tributaries Pchinia, Bregalnitsa, Cherna and others. The biggest lakes in Macedonia are Ohridskoto and Prespanskoto lakes. 20% of the country's territory is covered by forests.

1.3. Population

According to the latest statistics in 2006, Macedonia's population was approximately 2.04 million. The capital – Skopie – is by far the largest urban centre with approximately 600 thousand inhabitants. Ethnic Macedonians represent 66% of the population. Albanians represent 25%. The balance of the country represents other minorities: Turkish 4%, Serbs 2%, Roma 2% and others 1%. Nearly 70% of the Macedonian population is Eastern Orthodox Christian. Another 30% of the population practice Islam. As a result of decreased number of births and increased number of deaths in the country compared to 2006, the population in 2007 decreased by 11.9%.

1.4. Political and governmental structure

Macedonia is a parliamentary republic headed by the President of the Republic who is directly elected by secret ballot for a period of up to two 5 year terms. The main executive authority in the country is the Government which is headed by the Prime Minister. The president appoints the

Prime Minister. The Supreme legislative body is The Parliament of Macedonia (Sobranie) which consists of a Single-chamber National Assembly with 120 members elected for a 4 year term. The Cabinet or the Council of Ministers is elected by the Parliament by a majority vote. Power is divided into legislative, executive and judicial. The highest law of the country is the Constitution.

1.4.1. The President

The president plays the role of the head of state, commander of the armed forces of Macedonia and President of the Security Council. The President is elected by a majority in direct secret elections for a period of five years, but for at most of two terms. Some of the presidential prerogatives include: the award of a mandate to form a government, issuing a decree on the appointment or recall of ambassadors and other diplomatic representatives abroad; nominations for judges in the Constitutional Court and the State Judicial Council, to appoint members of the Security Council, etc.

1.4.2. Executive authority

Executive power is assigned to the government in the face of the Prime Minister and Ministers. The President appoints the Prime Minister, which is later approved by the Parliament. The Government is elected by the Parliament by a majority vote. It supervises the daily management of the country and is controlled by the Parliament. Government presents to the Parliament and shapes the policy regarding the implementation of laws and regulations adopted by the legislative authority. Also, it has the right to adopt ordinances and regulations regarding law enforcement in the country. The Government appoints and dismisses civil servants from office and other officials in accordance with the Constitution and laws. State administration consists of ministries and other administrative bodies and institutions established by law.

1.4.3. Legislative authority

The main legislative powers are entrusted to the single-chamber National Assembly (Sobranje) which consists of 120 members. Eighty-five of them are elected by direct universal elections. The other 35 are elected from the party lists of the parties that reached the necessary percentage of votes. The Assembly is selected for a period of four years. The headquarters of the National Assembly are in Skopje. It has the right to amend the Constitution to pass laws and resolutions, to ratify international agreements and more.

1.4.4. Judicial authorities

The judicial powers are executed by courts. According the Law on Courts of 1995 the country has Courts of First Instance, three Appellate Courts and a Supreme Court. There is also a Constitutional Court, whose judges are elected by the Meeting. The courts are autonomous and independent. Decisions are based on the Constitution, laws and international treaties ratified in accordance with the constitution. The types of courts, the sphere of their competence, their composition, dissolution, and organization structure and procedures to follow are regulated by a law adopted by a majority of two thirds of the votes of the representatives. The judges in Macedonia have immunity. It can be waived only by the National Assembly. All judges are forbidden to take public positions and occupations or to participate in political parties. The Supreme Court of the Republic of Macedonia is the highest court in the Republic and which is coordinating the operations of all courts in the country.

2. ECONOMIC PROFILE

2.1. Key Facts

Macedonia is a small economy with a gross domestic product (GDP) of about \$8 billion, representing about 0.01% of the total world output. It is an open economy, highly integrated into international trade, with a total trade-to-GDP ratio of 106.8% at the end of 2007. Agriculture and industry have been the two most important sectors of the economy in the past, but the services sector has gained prominence in recent years. Economic problems persist, even as Macedonia undertakes structural reforms to finish the transition to a market-oriented economy. A largely obsolete industrial infrastructure has not seen much investment during the transition period. Labor force education and skills are competitive in some technical areas and industries but significantly lacking in others. Without adequate job opportunities, many with the best skills seek employment abroad. A low standard of living, high unemployment rate, and relatively modest economic growth rate are the central economic problems.

Five years of continuous economic expansion in Macedonia was interrupted by the 2001 conflict, which led to a contraction of 4.5% in 2001. Growth started to pick up in 2003 (2.8%) and continued in 2004 (4.1%), 2005 (4.1%), 2006 (4.0%), and 2007 (5.0%).

2.2. Macroeconomic background

After the breakup of Yugoslavia in 1991, Macedonia, the former Yugoslavia's poorest republic, faced formidable economic challenges posed by both the transition to a market economy and a difficult regional situation. The breakup deprived Macedonia of key protected markets and large transfer payments from the central Yugoslav government. The war in Bosnia, international sanctions on Serbia, and the 1999 crisis in neighboring Kosovo delivered successive shocks to Macedonia's trade-dependent economy. The government's painful but necessary structural reforms and macroeconomic stabilization program generated additional economic dislocation. Macedonia's economy was hurt especially by a trade embargo imposed by Greece in February 1994 in a dispute over the country's name, flag, and constitution, and by international trade sanctions against Serbia that were not suspended until a month after conclusion of the Dayton Accords. The impact of the 2001 ethnic Albanian insurgency in Macedonia, decreased international demand for Macedonian products, canceled contracts in the textile and iron and steel industry, and poor restructuring of the private sector affected Macedonia's growth and foreign trade prospects through 2004.

2.3. Recent economic and political developments

So far, the financial sector has remained relatively immune from first-wave effects of the global financial crisis. Standard profitability indicators point to a rather solid profit performance during the first three quarters of 2008. However, conditions for credit provision have deteriorated, which contributed to a slowdown in credit growth. Furthermore, data from October on the real economy, such as industrial production, export growth, and tax revenues indicate a rather sharp slowdown of activity during the last 3 months of the year. On 27 November, the authorities presented 10 measures to alleviate the impact of the global crisis, claiming an effect of 5-6% of GDP. However, the majority of those measures (some 3-4% of GDP) consist of rebates and write-offs of unpaid social security contributions. The remaining part (about 2% of GDP) consists of a further lowering of taxes on profits and agricultural

incomes. The authorities intend to finance this package through international loans and a Eurobond issue. Standard & Poor's downgraded the country's sovereign credit rating outlook from stable to negative, reflecting worsening external liquidity indicators and falling levels of international reserves.

2.4. Output and demand

Output growth remained strong in the first three quarters of 2008. In the third quarter of 2008 real GDP increased by 5.5%, compared to 5.0% the year before. This brought output growth for the first three quarters of 2008 to 5.7%, compared to 5.0% the year before. The main contributions to growth came from manufacturing, construction and trade, while growth of agricultural output remained lower than overall growth. In terms of expenditure categories, the acceleration in economic activity was based on stronger domestic demand. However, compared to the first half of the year, investment growth slowed down markedly. Industrial production, which accounts for some 20% of total value added, contracted sharply in October and November, shrinking by 9.9% year on-year and by 2.9% respectively. This compares to a rather strong increase in the third quarter, by some 13%. Overall, industrial production expanded by 7% during the first 11 months of the year, compared to 3.8% the year before. While in the first three quarters, metal production was one of the main drivers of growth, it has been one of the main factors for the strong decline in October and November.

2.5. Labour force and market

Approximately 900,000 individuals or around 45% of the population aged 15 and over, constitute the country's labour force. While the Macedonian labour force is generally highly skilled and well educated, wages in the country are significantly lower than those in Western Europe, creating significant upside potential for labour-intensive investments. Per data provided by the National Statistical Institute, the average net monthly salary in Macedonia in 2007 was EUR 220. The national unemployment rate in 2007 was 34.9% – reduced by 1.4% from 2006. It remains high, although the overall trend over recent years has been steadily downward.

Reducing unemployment levels in various sectors and geographic locations remains one of the country's economic challenges in 2008.

The labour market situation continued to improve in the third quarter of 2008, with an employment increase by 3.6% compared to the year before. At the same time, the number of unemployed dropped by 2%. In absolute terms, the number of unemployed slightly declined, from 311 thousand on average in the third quarter of 2007 to 305 thousand in the third quarter of 2008. As a result, the quarterly unemployment rate declined from 34.2% in the third quarter of 2007 to 33.0% in the third quarter of 2008. About 20% of the unemployed are between 15-24 years old. In this age group, unemployment remained rather stable on a particularly high level of some 54%. Nominal wage growth slowed down to 6.1% in the third quarter, compared to 8.1% in the second quarter. Overall, the increase in nominal wages remained below consumer price inflation during that period.

2.6. International transactions

The current account deficit improved from an annualized 13% of GDP in mid 2008 to 12% of GDP in the third quarter. However, in terms of a moving average during the last 4 quarters, the deterioration continued, reflecting the higher weight of previously higher deficits. The main contribution for the improvement in the third quarter came from the seasonally strong increase in private transfers (workers' remittances) during the third quarter. The trade deficit remained largely

constant at 26% of GDP. The situation in 2008 thus is in strong contrast to 2007, when the current account was balanced during most of the year, while deteriorating only in the last quarter of 2007. This brought the annual current account deficit to 3% for 2007. Inflows of net private transfers rose to some 15% of GDP by September. At the same time, the trade deficit was significantly higher than a year ago, at 26% of GDP. Thus, in contrast to the past, private transfers no longer cover a substantial part of the trade deficit. On the other hand, inflows of FDI increased markedly in the first three quarters of 2008, reaching nearly 9% of GDP, compared to 3% a year before. A large part of these capital inflows was related to investment in the banking sector. Exports of goods increased by 14% in euro terms in the first three quarters of 2008 compared to an increase of 30% the year before. Nominal imports of goods rose by 32%, compared to 20% the year before. In October, imports were about 10% lower year-on-year, while exports reached a similar level. In November, imports and exports reached only about 80% of their pre-year value. The main reason on the export side is linked to declining demand for ferro-nickel products, while lower imports probably reflect declining domestic demand and lower energy prices.

2.7. Prices

Consumer price inflation decelerated sharply towards the end of 2008, after reaching year-on-year rates of some 10% at the beginning of 2008. In December, the year-on-year inflation rate had dropped to 4.1%. However, on average, inflation was 8.2% in 2008, compared to 2.3% in 2007. The main driving factors for this strong rise were rapidly increasing prices for food reflecting unfavourable weather conditions and demand from abroad, but also rapidly increasing costs for energy and housing.

2.8. Monetary and financial indicators

Monetary conditions remained relatively favourable. Average weighted nominal lending rates continued to decline marginally during the first half of 2008, from 9.9% end 2007 to 9.7%. Interest rates on deposits maintained a slight upward trend, reaching 6.5% by November 2008. In the second half of 2008, credit growth started to slow down, but reaccelerated towards the end of the year, reaching 30% in October and November. However, the overall credit-to-GDP level is still relatively low. Year-on-year

growth of M4 continued to decelerate to 14% in November 2008, against 28% a year before. The exchange rate of the Denar has remained largely unchanged against the euro on a level of 61.4 MKD/EUR. The National Bank intends to maintain its current informal peg to the euro. Foreign exchange reserves slightly increased to EUR 1.7 billion by November 2008. However, in view of the strong increase in imports, the import coverage through foreign exchange reserves has declined sharply.

By end September 2008, gross external debt amounted to about 52% of the estimated GDP, compared to some 46% of GDP a year before. However, the use of a new methodology impedes a direct comparison.

2.9. General government finance

The central government accounts registered a significant surplus of some 3% of GDP during the first ten months of 2008, mainly as a result of a better than expected revenue collection and lower than planned spending. However, in October, tax revenues declined by nearly 15%, while non-tax revenues rose by a similar amount. The main reason for the decline in tax revenues is lower VAT revenue. Most likely, this shortfall reflects lower economic activity related to the global financial

crisis. On 10 November, the government presented its draft 2009 budget to parliament, envisaging a deficit of 2.8% of GDP, compared to a planned deficit of 1.5% in 2008. The general government debt ratio declined from 42% of GDP at the end of 2006 to some 26% at the end 2007. This sharp decline is largely a result of early debt repayments, mainly to Paris club creditors, the IMF, the World Bank and the EIB.

3. FOREIGN POLICY AND ECONOMIC COOPERATION

Economic cooperation between Bulgaria and Macedonia

3.1. Foreign trade

The total volume of the foreign trade between Bulgaria and Macedonia in 2007 was 762.261 million USD, which represents an increase of 51.5% compared to 2006 when it was 475.7 million USD. In 2007 Bulgaria comprised 5.9 percent of the total foreign trade of the Republic of Macedonia (in 6th position after Serbia, Germany, Greece, Russia and Italy), 5.1% of total imports in Macedonia (6th place after Russia, Germany, Serbia, Greece, Italy), and 7.2% of the export (5th place after Serbia, Germany, Greece and Italy). In 2007 and 2006 the kinds of Bulgarian exports to the Republic of Macedonia remains the same as that of previous years i.e. petroleum products, ferrous metals, iron and electricity. Other products include cables, plastics and organic compounds, wood boards and wood products, nitrogen fertilizers, sunflower oil etc. In terms of exporting of goods with a high degree of processing the largest exported volumes are in the sphere of computer components and configurations, medical instruments, relays and breakers, and spare parts for vehicles. In terms of import to the Republic of Macedonia the largest share is the copper and lead-zinc concentrates, ferrous metals and pipes, ferro-alloys, aluminum debris, inert materials (gypsum), wine, fruit, vegetables, and tobacco.

At the end of 2008 (October) bilateral trade reached 834 million USD, Bulgarian exports to exports to Macedonia have increased by 36.9%, Bulgarian imports - by 28.8% and the volume of foreign trade rose to 33%. The stock balance of both countries is positive with 46.5 million USD. The commercial balance has improved significantly to 112%, compared to the same period in 2007 when it was 105% and the balance amounted to 16, 03 million dollars.

3.2. Investments

In the field of bilateral investments Bulgarian investors have higher participation in the Republic of Macedonia in comparison with that of the Macedonian investors in Bulgaria. Macedonian investments in Bulgaria for the period 1991 - 2007 were very small and are mainly oriented in commercial companies, amounting to 0,5-1,5 million USD. In 2006 the total Bulgarian investments in Macedonia were the 6th largest of all foreign investments made in the country during that period. Bulgaria investments in the Republic of Macedonia (RM) are concentrated in the following sectors: banking and insurance, food industry, metallurgy and metal working, chemical industry, wholesale and retail trade in industrial goods, geological studies, information technology and telecommunications, construction, and hotels.

Some of the biggest investments of Bulgarian companies made in the Republic of Macedonia are as follows: Uni Bank - Skopje, Sugar factory - Bitola, Capital Bank-Skopje (purchased from Alfa Finance Holding - Sofia), Milk processing factory Ideal Shipka - Bitola, Velder Group - Doiran, Prista Oil and others. At the end of 2007 the company Mega El - Sofia bought the main share in the cable factory

Negotin and Alfa Finance Holding - Sofia bought the privately owned International Bank – Skopje (now named Capital Bank). According to the latest expert data the volume of direct investment of Bulgarian companies in Macedonia for 2007 amounts to 24.8 million euro. The total volume of foreign direct investments (FDI) in Macedonia for 2007 were 239.3 million euro as the relative share of the Bulgarian investment represents 10.4% of all FDI made in Macedonia for 2007.

4. BUSINESS CONDITIONS IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA

4.1. Business climate and key indicators

As a small, relatively open economy, Macedonia continues to take steps to attract foreign direct investment (FDI). The country has enacted legislation that not only ensures an equal footing for foreign investors vis-à-vis their domestic counterparts, but also provides numerous incentives to attract such investment. The country also concluded a number of bilateral investment protection treaties and other multilateral conventions that impose stricter protection standards for foreign investors.

The Constitution of Macedonia, as the supreme law of the land, guarantees the equal position of all entities in the market, and provides free transfer and repatriation of investment capital and profits for foreign investors. Macedonia's privatization process is almost complete. Under Macedonian law, foreign and domestic investors have equal opportunities to participate in the privatization of the remaining state-owned capital. There is no one law regulating foreign investments. Rather, the legal framework is comprised of several laws, including: the Trade Companies Law; Securities Law; Profit Tax Law; Customs Law; the VAT Law; Foreign Trade Law, the Law on Acquiring Shareholding Companies, the Foreign Exchange Operations Law; the Law on Foreign Loan Relations; the Law on Privatization of State-owned Capital; the Law on Investment Funds; and the Banking Law.

4.2. Legal regulation of the business and investments in the Republic of Macedonia

4.2.1. Regulation of Business and Business Simplification

Market freedom, the freedom of entrepreneurial activity, as well as property rights are fundamental values outlined in the Constitution of the Republic of Macedonia.

In most cases, there is no different treatment of SMEs as compared to other size categories of enterprises. This means that in regard to the simplification of rules enterprises are considered as one category, except in the case of financial reporting, where there is a more simplified system for managing accountancy reports in the case of lump sum items. With the amendments to the Law on One-Stop-Shop System, the formality of submitting a letter of intent has been removed. A general business clause has also been introduced, which means that by law, each company in the RM may perform all the activities set forth in the National Classification of Activities without additional formalities and without a need to specify a so called "principal" activity. An IT system for electronic submission of annual balance sheets was introduced in May 2008. It is expected that the system will be fully used in 2009, during the legally determined deadline for submitting annual balance sheets. With the amendments to the Law on Trading Companies, adopted by the Government in April 2008, the deadline for liquidation procedures has been reduced by half, and it is expected that this will significantly speed up the process. All this has been done in order for the RM to maintain its lead as the country with the fastest registration of companies in Europe, or 4 hours from the moment of

submitting all registration documents. The first priority in fulfilling this goal is the greater availability of information and administrative forms to entrepreneurs, while the future activities will be directed towards their simplification.

4.2.2. Right to Private Ownership and Establishment

The Constitution of the Republic of Macedonia guarantees an investor's right to property. No person may be deprived of his/her property or the rights deriving from it, unless the use of that property affects the general welfare of the public. Foreign investors may acquire property rights for buildings and for other immovable assets to be used for their business activities, as well as full ownership rights over construction land through a locally registered company. If the property is expropriated or restricted, rightful compensation of its market value is guaranteed.

4.2.3. The Company Law

The Company Law is the primary law regulating business activity in Macedonia. It defines the types of companies, as well as the procedures and regulations for their establishment and operations. Foreign investors receive the same treatment as local companies and therefore need not any special approvals. Under the Company Law, trade companies are formed as separate legal entities that operate independently and are distinct from their founders, shareholders and managers. Depending on the type, trade companies have their own rights, liabilities, names and registered offices.

4.2.4. Price controls

Price liberalization in Macedonia has been essentially completed. Price controls exist for only very few products. Prices in the energy sector (oil derivatives, electricity) are controlled by independent regulatory bodies.

4.2.5. National Programme for Public Investments 2008-2010

The Public Investment Program 2008–2010 was prepared in accordance with the Work Plan of the Government of the Republic of Macedonia. The program addresses the investment projects in public infrastructure, as well as the sectoral development policies. It is foreseen that as of 2008 public investments would gradually grow from the current 3% to around 6% of GDP, which is the average in the new EU member states.

The Public Investment Program consists of 84 ongoing investment projects with a total cost estimated at €1,360.93 million. Most of the projects are in the following sectors: energy, transportation, water economy, communal services, environment, education and science, health and etc. Please click Public Investment Programme of the Government of the Republic of Macedonia 2008-2010 to download the full document.

Complete version of the document both in Macedonian and English languages is available at: http://www.investinmacedonia.com/resources/EN/pip_2008.pdf

4.3. Business and Investments Incentives

4.3.1. Tax Incentives for businesses

Macedonia has recently become a tax heaven in Europe. The Government recently introduced a flat tax for corporate and personal income, while corporate tax on re-invested profit is set at 0%. Macedonia has one of the most attractive packages of taxes in Europe. There are special tax

incentives in the Technological–Industrial Development Zones (TIDZ). The flat tax system enables transparent and efficient administrative procedures. A tax system with a sole flat tax allows simple calculation and easy filling out of tax forms. The tax authorities have established a Special Unit for large tax payers. In order to avoid double taxation of foreign companies located in the Republic of Macedonia, 32 double taxation agreements have been concluded on a bilateral basis out of which 26 are in force. It is expected that the remaining 6 will be ratified soon.

- LOWEST FLAT TAX ON PROFIT 10%*
- LOWEST FLAT TAX ON INCOME 10%*
- TAX ON REINVESTED PROFIT 0%
- FAST COMPANY REGISTRATION 3 days
- ABUNDANT & COMPETITIVE LABOR €370/mo average gross salary
- FREE ACCESS TO LARGE MARKET 650 million customers
- MACROECONOMIC STABILITY 3.2% inflation
- EXCELLENT INFRASTRUCTURE Wi-Fi country

4.3.2. Cheaper and Faster Startup

With effect from 01.01.2006, following the adoption of the Law on the one stop-shop system and for the maintenance of the trade register and the register of other legal entities, the one-stop-shop system has been in operation as an integral part of the Central Registry. The registration forms for the establishment of a legal entity and the other changes made to the register may be completed at eleven regional registration offices: Skopje, Bitola, Stip, Tetovo, Kumanovo, Veles, Prilep, Ohrid, Strumica, Kocani and Gostivar. Starting with the one-stop system for registration, unification of all relevant registration data needed for the operation and realization of rights of business subjects has been achieved. This includes:

- Determining and assigning the Identification number (ID) of the subject, determining of code and registration of priority activity according to the National Statistical Classification of Economic Activities, as well as type of enterprise registered;
- Entering a unique tax number (UTN);
- Entering the account opened in the subject's commercial bank of choice;
- Informing the Customs of companies that have registered for export-import trade activities.

The time required to register a company was reduced from 5 days in 2006 and 2007 to only 4 hours in 2008.

4.3.3. SME National Support Strategies

The Macedonian Government puts a high priority on the development of the SME sector, focusing on measures and activities to support the development and to enhance the competitiveness of SMEs, and more generally to improve the business environment.

The strategic framework for support of SME development is defined by the following documents: the Small Business Development Strategy, Program on measures and activities for the promotion of entrepreneurship and creation of competitiveness of the SMEs in the Republic of Macedonia, the European Charter for Small Enterprises, the Law on Realization of Handicraft Activities, and the Law on the Agency for Promotion of Entrepreneurship of the Republic of Macedonia (APERM).

In order to achieve a higher degree of coordination among the relevant factors, the National Council for Competitiveness and Entrepreneurship was established as an advisory body to the Government, linking the private and the public sector for improving the climate for entrepreneurship development.

The Agency for Promotion of Entrepreneurship of the Republic of Macedonia (www.apprm.gov.mk) is the major player on the national level for the implementation and coordination of national and international support to the small businesses. The Agency works in cooperation with various foundations, development centers, centers for technology transfer, Euro Info centers, as well as private consultants.

4.3.4. Technological Industrial Development Zones (TIDZ)

Technological–Industrial Development Zones (TIDZs) are centers in which highly productive clean manufacturing activities are concentrated and new technologies are developed.

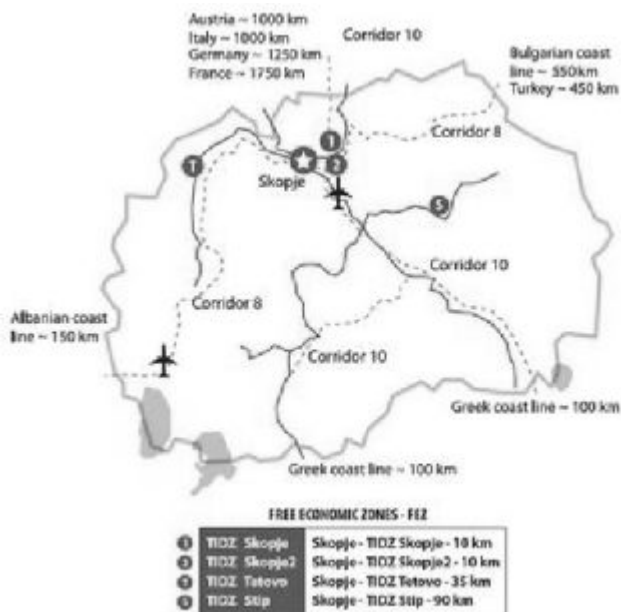
Macedonia offers additional incentives for development in the TIDZs, in addition to those normally associated with free economic zones.

Investors in TIDZs are entitled to a 10–year profit tax exemption and to a 50% reduction of personal income tax for a period of 5 years, making the effective rate of personal income tax 5%. Investors are exempt from payment of value added tax and customs duties for goods, raw materials, equipment and machines.

Land in a TIDZ in Macedonia is available under long-term lease for a period of up to 99 years.

Other benefits include completed infrastructure that enables connection to natural gas, water, electricity and access to a main international road network. Investors are also exempt from paying a fee for preparation of the construction site. Fast procedures for business activity registration are provided in TIDZ that further reduce the costs of setting up.

The Government pays special attention to production activities, activities from the IT area (software development, hardware assembling, digital recording, computer chips and the like), scientific research activity and new technologies with high environmental standards, for which additional benefits are envisaged in the TIDZs. Investors in TIDZs who operate in these areas are exempt from the liability for submission of a guarantee as collateral for any customs arrears.

4.4. Enterprises in the Republic of Macedonia: Size and Structure

Nearly 99% of the companies in Macedonia are registered as small enterprises, employing nearly 55% of the employees in the private sector.

Most of the businesses according to the main activity are registered in the wholesale and retail trade sector (48.7%), manufacturing sector (16.4%), and the transportation, storage and communications sector (10.1%). The largest employer is the manufacturing sector with 35.6% of the total number of employees in the private sector.

4.4.1. Active Enterprises by Sectors

In 2007, the number of active enterprises in the Republic of Macedonia was 51 060. The number of small enterprises was 50 541, the number of medium-sized enterprises 424 and the number of large enterprises was 95. The largest number of active enterprises was located in the wholesale and retail trade sector: 23 980 enterprises or 47.0% of the total. Other sectors, in which at least or approximately 10% of active enterprises were operating, were manufacturing with 6 665 enterprises or 13.1% of total as well as transport, storage and communication with 4 945 active enterprises or a 9.7% share. More than 2/3 (or 69.7%) of the total number of active enterprises were operating in these three sectors.

4.4.2. Employment and SME's

Employment by sectors is also an important indicator illustrating in which sectors SMEs are most important in creating employment. In small enterprises the number increased by 7 258, whereas the number of employees in medium-sized enterprises and large enterprises decreased by 2 412 and 3 219 respectively. Manufacturing as well as wholesale and retail trade were the sectors with the largest number of employees. In 2007, in the manufacturing sector the number of employees was 97 399, which means a decrease by 2 115 employees compared with the number in 2006 (when the number of employees was 99 514). In the wholesale and retail trade sector, 60 220 persons were employed. This represents an increase of 4.7% over the previous year. The number of employees in these two sectors represented 58.1% of the total number of employees in 2007. A similar situation can be observed when size categories of enterprises are taken into account. Overall in 2007, SMEs employed 214 471 persons or 4 846 more than in 2006. In descending order, in 2007, the sectors where employment by SMEs was highest were: manufacturing (77 815), wholesale and retail trade (55 555) and construction (15 577). These three sectors combined represented 69.5% of the total number of persons that were employed by SMEs. In the same year, employment of large enterprises was particularly high in the manufacturing sector (19 584) followed by the electricity, gas and water supply sector (9,735).

4.4.3. Financial Situation and Financing of SME's

The profit is one of the most important success indicators for each enterprise. In many cases, profit and loss, are two factors that can determine whether the enterprises should continue with its activities or not. Research shows that enterprises, especially those from the SME sector that can "survive" in the first three years since their establishment, even if they realize losses are likely to continue operating in the following years and they will make profit.

The total value of profit gained by all enterprises, in 2007 was 57 946 million MKD which represents an increase of 1.78% compared to the previous year (32 533 million MKD). In 2007, the SMEs contributed 47.73% in the total value of profit for the same year. In 2006, this correlation was 47.17% which shows almost the same relation in the profit earned at the SME sector in both years.

Apart from enterprises that gain profit, there are some enterprises that while working are losing profit due to many reasons, such as, low quality or high price services or products they offer, or due to the market reasons, customers satisfaction, etc.

The value of losses gained at the enterprises in 2007 was 18 328 million MKD. Compared to 2006, the value of losses among enterprises was reduced by 3 549 million MKD, when the value of losses was 21 877 million MKD. In 2007, the losses accumulated among small enterprises increased by 37.13% compared by the losses in 2006. Losses at the medium enterprises increased by only 3.44%, while the losses in 2007, among large enterprises decreased by 49.70%. That is the reason why the profit of these enterprises almost doubled as previously explained.

5. BANKS AND FINANCING

5.1. Structure of the Banking System

The financial system of Macedonia consists of the National Bank of the Republic of Macedonia (Central Bank), commercial banks, savings houses, exchange offices, the Deposit Insurance Fund, in addition to insurance companies, investment funds, pension funds, funds management companies, lease companies, brokerage houses and a stock exchange.

The banking system itself consists of 18 universal banks and 12 saving houses, regulated by the Banking Law.

Despite the difficult environment, the soundness of the Macedonian banking system has been improving in recent years. The sector is still small and relatively underdeveloped. Most of the deposits and assets are concentrated in the top three banks. These three banks are gradually emerging as a core group with relatively prudent and sound banking practices. The entrance of foreign strategic investors, following these banks 'privatization, has fostered this process.

The situation has however started to improve significantly. For instance, total private sector lending has increased year-on-year by almost 20% in 2005, 30% in 2006 and about 40% in 2007.

In parallel, interest rates have been steadily decreasing, but still remain high. Average rate on commercial loans in Denar has decreased from over 12% in 2005 to 9,9% at the end of 2007.

5.2. Banking market

The banking system in Macedonia currently consist of 17 private banks, 12 savings houses and the State-owned Macedonian Bank for Development Promotion. According to the Banking Law, a bank must be established as a joint stock company with a head office in the Republic of Macedonia. Banks are obliged to follow the prescribed supervisory standards regarding the solvency and capital adequacy, risk management, exposure limits, investment and liquidity.

The three largest bank – Komecijalna Banka AD Skopje, Stopanska Banka AD Skopje (National Bank of Greece main shareholder) and NLB Tutunska Banka AD Skopje (NLB Ljubljana main shareholder) currently dominate the banking sector, holding together more than 60% of the net assets of the banking system.

5.3. Insurance market

The Law on Supervision of Insurance governs the conditions for performing the activities of life and non-life insurance and reinsurance. At present insurance services can be provided only by licensed companies registered in Macedonia. In future, upon Macedonia's entry into the second phase of EU accession, an EU – based insurance company should be able to provide services through a Macedonian branch. Subsequently, upon Macedonia gaining full EU member status, EU – based insurance companies should be in a position to directly offer their services.

5.4. International financial market

The Macedonian Stock Exchange (MSE) was founded as a non-for-profit joint stock company with a founding capital of 500,000 EUR. According to the legislation that was in force in 1996 only eligible found of the MSE were banks and other financial institutions (saving houses and insurance companies) MSE had initially 19 members: 13 banks, 3 saving houses and 3 insurance companies.

The new Securities Law from 2000 introduced again the possibility of banks being MSE members (starting from 2002). All MSE members must be licensed for trading in security by the Macedonian Security and Exchange Commission. Only brokers, authorized by the members may trade in securities at MSE.

Currently MSE has 20 share holders (8 brokerage houses, 8 banks, 1 insurance company and 3 private investors).

6. CUSTOMS REGULATIONS

The customs legislation of Macedonia was revised and updated by the Customs Act 2006 which became effective on the January 1, 2006. The law brings Macedonia's customs regulations further into the line with EU standards. The entirely new EU harmonized customs law includes new simplified procedures for inward processing such as easy-to-use declarations, as well as new rules to guarantee the customs debt, the issuance of binding statements for tariff classification of certain goods etc.

6.1. Import procedures

All goods entering the customs territory of Macedonia must be declared to the custom's authorities and must be assigned a customs-approved treatment or use. The person declaring the goods to the customs authorities must be registered in Macedonia, except in cases when the person is declaring the goods for transit, temporary import and in the cases where the person declares goods occasionally and this is approved by the customs authorities.

6.2. Customs value

The first and basic valuation method for determining the customs value is the transaction method, which is based on the price actually paid or payable for the goods when sold for export to Macedonia. Certain adjustments to this price might be necessary (e.g. freight and insurance cost incurred on the customs territory of Macedonia must be excluded from the customs value). If the customs value cannot be established based on the transaction value method, it is established based on the next possible valuation methods in order of application.

6.3. Classification of goods

The applicable tariff, which entered into force as of 1 January 2008, is based on the Combined Nomenclature (CN) of the European Community and on the international Harmonised System (HS) used by many industrialised nations in the world. This classifies all goods of international commerce so that each article is classified in one place and one place only, within the tariff. Classification determines the rate of duty applicable to imported goods and whether any special preferential treatment is available.

6.4. Import charges

Customs duties are mainly charged on the customs value of the goods (ad valorem), although many agricultural products are also liable to specific duties, assessed according to the weight or quantity. A few items are subject to compound duties – i.e. a mixture of value-based and specific duties. The rate and type of duty applicable to an item is determined by its classification.

6.5. Export procedures

When aimed for export, goods must also be declared to the customs authorities. From a VAT perspective, the export of goods to a destination outside Macedonia can be zero-rated provided (i) the goods are transported outside of Macedonia by the supplier, the customer or a third party authorised to transport the goods, (ii) the customer is established abroad, and (iii) the exporter can produce the necessary evidence for export.

Additional information on customs regimes and regulation can be found on the website of the Customs Administrations of the Republic of Macedonia at www.customs.gov.mk.

7. TYPES OF BUSINESS ENTITIES

Types of business entities in the Republic of Macedonia are defined in the Law on commercial companies (ZTD). Some of the most popular forms of business are:

- Sole proprietor (SP);
- Limited Liability Company (DOO) and single person limited liability company (DOOEL);
- Limited Partnership (KD);
- General Partnership (JTD);
- Joint stock company (AD).

7.1. Sole Proprietor (SP)

A sole trader is a natural person which carries out any of the businesses specified in the Company Law. Any natural person with business capacity who has a permanent residence in the Republic of Macedonia may be registered as a sole proprietor in the commercial register. The sole trader is responsible for its debts and unlimited personal liability with all your property. A foreign citizen can register a company as a sole proprietor only if he/she has a permanent residence in the Republic of Macedonia, issued in accordance with the Law on Foreigners in the Republic of Macedonia. Any person may register only one business entity as a sole proprietor. A sole proprietorship shall be entered into the commercial register through the court having jurisdiction over the location where the activity is performed. The registration form shall state: the sole proprietor's full name, unique ID number (EMBG) and place of residence; the business name under which the activities are to be performed; the registered office from which the activities are to be performed; and the scope of operations.

Registration procedure for Sole proprietorships

The registration form (example application available) for entry of a sole proprietor in the commercial register is filed by the natural person requesting to be entered as a sole proprietor, or his proxy representative who holds the necessary power of attorney which contains the information that is to be entered into the commercial register. The following documents shall also be enclosed with the registration form: a signature of the sole proprietor certified by a notary; a statement that the natural person is not prohibited to perform any of the activities determined by

this law; a statement by the sole proprietor that he has duly paid his tax obligations and pension, disability and health insurance contributions and that according to article 29 of this law, there are no obstacles for his acquiring the status of a sole-proprietor; and a natural person registered as a sole proprietor may not also be registered as a sole proprietor under a different business name, under any circumstances.

The signature on the application form is placed in the presence of an official of the Company Registration authority, the host application being verified and the identity of the signatory is. Application for a sole trader can be submitted as paper and in electronic form, subject to terms and conditions of the Law on Electronic Document and Electronic Signature. In this case, the sole trader should sign the application with the universal electronic signature. The Application form and its attachments shall be submitted in Macedonian language. In case when the documents are presented in each of the official languages of the European Union, the documents shall be submitted together with a certified translation into Macedonian language.

The application form for registration of circumstances in the company register (including the registration of a sole proprietor) is accepted and approved by the official registration to the Central Registry in order of their submission. The responsible person announces its decision on the application for registration of the sole proprietor within eight days after submission of the above mentioned documents. The refusal to register a sole proprietor is a subject to appeal to the Regional District Court within 8 days after the date of the refusal. In connection with the procedure of registration of a sole trader is charged a fee for entry in the Commercial Register in the amount of 1.100 MKD. The following data shall be entered in the commercial register upon registration of sole proprietorship:

- Name, family name, National identification number and official address of the person;
 - Name of the company, which includes the business name under which the sole proprietor will carry out its activities;
 - Registered address where you are specifying the country town, postal code, area, municipality, region, housing complexes, street, building number, the number of inputs, number of storeys and number of apartments or offices, which housed management of the business of a sole trader, a desire to identify a telephone, fax, e-mail and website;
 - The object of activity, which indicates that the objects of the sole trader;
 - Documents the application for registration of a sole trader.
- The application shall include:
- Notarized sample of signature of the person.
 - Declaration of the individual that no prohibition to carry out any activity specified in Company Law;
 - Declaration that the individual has paid tax and retirement, disability and health insurance, according to Article 29 of the Company Law.

7.2. Limited Liability Company and Single Member Limited Liability Company (DOO/DOOEL)

A limited liability company means a company in which one or more natural or legal persons each subscribe to the pre-determined core capital of the company with a contribution. A limited liability company shall be founded by a written company agreement entered into between all founders. The number of members of a limited liability company may not exceed 50 persons. If the company is founded by a single person, the company agreement shall be replaced by a founding statement of the limited liability company drawn up by the founder. The business name of a limited liability company shall contain the words “Drustvo so ogranicensa odgovornost” (Limited Liability Company) or the abbreviation “DOO”. The business name of a single member company shall contain the words

“Drustvo so ogranicena odgovornost od edno lice” (Single Member Limited Liability Company) or the abbreviation “DOOEL”. The minimum value of the core capital shall not be less than 5,000 EUR expressed in denar counter value calculated according to the average exchange rate, which is published by the National Bank of the Republic of Macedonia on the day of the payment, unless the founders agreed to calculate it according to the day when the company agreement or the founding statement of the company was signed.

Registration procedure for Limited Liability Company and Single Member Limited Liability Company

The founding of the DOO and DOOEL is entered in the commercial register according an example registration form. The registration form for entry of the founding of the company shall be filed by the manager or a manager authorized by the other managers, if the company has more than one manager. The registration form should be submitted by the official representative of the company. The signature on the application form is placed in the presence of an official of the Company Registration authority, the host application being verified and the identity of the signatory is. Application for a DOO/DOOEL can be submitted as paper and in electronic form, subject to terms and conditions of the Law on Electronic Document and Electronic Signature. In this case, the owner should sign the application with the universal electronic signature. The Application form and its attachments shall be submitted in Macedonian language. In case when the documents are presented in each of the official languages of the European Union, the documents shall be submitted together with a certified translation into Macedonian language.

The application form for registration of circumstances in the company register (including the registration of a DOO/DOOEL) is accepted and approved by the official registration to the Central Registry in order of their submission. The responsible person announces its decision on the application for registration of the DOO/DOOEL within eight days after submission of the afford mentioned documents. The refusal to register a DOO/DOOEL is a subject to appeal to the Regional District Court within 8 days after the date of the refusal. In connection with the procedure of registration of a DOO/DOOEL is charged a fee for entry in the Commercial Register in the amount of 1.700 MKD. The following data shall be entered in the commercial register upon registration of DOO/DOOEL:

- Business name;
- Address of the registered office of the company including the name of the country, the place of operations, zip code, district, municipality or region etc. The applicants can also provide (not mandatory) the phone and fax numbers, email and web page of the company;
- Scope of operations of the established company;
- full name, unique ID number, passport number or ID number, if the member is a foreign natural person and/or the number of any other identification document, valid in his country, and under his citizenship, as well as his place of residence, or the business name, registered office and registration number, if the member is a legal person;
- Amount of the core capital;
- Date of concluding the company agreement, or the date of signing the founding statement of the company;
- Duration of the company if stipulated by the company agreement or the founding statement of the company,
- Full name of the manager, members of the supervisory board, or controller, if the company has a supervisory body, unique ID number, profession, passport number or ID number for a foreign natural person and/or the number of other identification documents, valid in his country, and under his citizenship, as well as his place of residence;
- Authorization to represent the company;

- Web site if the company has one.

The following documents shall be enclosed with the registration form for entry of the founding of the company:

- The company agreement or the founding statement of the company, with all the enclosures thereto, including the proxy agreement for the proxy representative, certified by a notary;
- A copy of the passport and/or personal identification card for founders who are foreign natural persons and/or the number of any other identification documents valid in their country, or proof of registration if the founder is a legal person;
- Proof issued by a bank authorized to execute payment operations that each founder has paid up at least a half of the main capital but not less than 2500 Euro expressed in denar counter value;
- In the event that non-monetary contributions are transferred, the agreements determining and transferring such non-monetary contributions, the appraisal report by an authorised appraiser;
- A resolution for the appointment of a manager if he/it has not been appointed by the company agreement;
- A statement from each manager that the manner of representation of the company stipulated in the company agreement is thereby accepted;
- A resolution for appointment of members of the supervisory committee;
- Evidence of ownership;
- A statement in accordance with article 32 of Company law;
- An official sample of the signature.

7.3. Limited Partnership (KD)

A limited partnership means a partnership of two or more natural and/or legal persons, where at least one of the partners shall be personally liable or, in the event of there being two partners, jointly and severally liable with his/their entire property for the liabilities of the limited partnership (i.e. komplementar) and at least one partner shall be liable for the liabilities of the limited partnership only up to the amount of his/its subscribed contribution in the capital of the limited partnership (i.e. komanditor). The contribution of the limited partner may not be in labour or services. General partners shall contribute an amount of at least one-fifth of the total amount of contributions. A limited partnership shall be founded by a partnership agreement. The signatures in the agreement shall be certified by a notary. The business name of a limited partnership shall also include the words “Komanditno Drustvo” (Limited Partnership) or the abbreviation “KD”.

Registration procedure for Limited Partnership

The registration of the Limited Partnership is carried out by its associates. The registration form should be submitted by the official representative of the company. The signature on the application form is placed in the presence of an official of the Company Registration authority, the host application being verified and the identity of the signatory is. In case the registration form for Limited Partnership is submitted by mail or by other means where it is not possible to check the personal identity of the applicant all documents should be notary certified. The registration form for Limited Partnership can be submitted in both paper and electronic form, as the later is a subject to the terms and conditions of the Law on Electronic Document and Electronic Signature. In this case, the owner should sign the application with the universal electronic signature. The Application form and its attachments shall be submitted in Macedonian language. In case when the documents are presented in each of the official languages of the European Union, the documents shall be submitted together with a certified translation into Macedonian language.

The application form for registration of circumstances in the company register (including the registration of a Limited Partnership) is accepted and approved by the official registration to the

Central Registry in order of their submission. The responsible person announces its decision on the application for registration of the Limited Partnership within eight days after submission of the above mentioned documents. The refusal to register a Limited Partnership is a subject to appeal to the Regional District Court within 8 days after the date of the refusal. In connection with the procedure of registration of a Limited Partnership is charged a fee for entry in the Commercial Register in the amount of 1.600 MKD. The following data shall be entered in the commercial register upon registration of Limited Partnership:

- Full name, unique ID number, occupation, passport number or ID number if the partner is a foreign natural person and/or the number of any other identification document, valid in his country, and under his citizenship, as well as the place of his residence, or the business name, registered office and registration number, if the partner is a legal person;
- Business name and registered office of the limited partnership;
- Scope of operations of the limited partnership;
- Representation of the limited partnership.

The following documents shall be enclosed with the registration form for entry of the founding of the company:

- The partnership agreement;
- Copy of the passport and/or personal ID card for foreign natural persons and/or other identification document valid in their country, or proof of registration if the founder is a legal person;
- Documentary ownership evidence for movable and immovable property;
- A statement from the legally authorised representative or the natural person, certified by a notary, or submission of documentary evidence that there is no obstacle for him/it to be the founder of the partnership in accordance with article 29 of Company Law;
- A statement pertaining to article 32 of the Company Law;
- A license and/or by-law of the state body and/or other competent body if such obligation for registration is set out by law for the purpose of the entry of the limited partnership in the commercial register.

7.4. General Partnership (JTD)

A general partnership means a company of two or more legal or natural persons that are jointly and severally liable to creditors for the company's liabilities with their entire property. There is no minimum requirement of company capital for the establishment of General Partnership. A general partnership shall be founded with a partnership agreement entered into between the founders. The business name shall also include the words "Javno Trgovsko Društvo" (General Partnership) or the abbreviation "JTD."

Registration of a General Partnership (JTD)

The registration of the General Partnership is carried out by its associates. The registration form is available as example form and should be filled in by the official representatives of the company. The registration form for General Partnership can be submitted in both paper and electronic form, as the later is a subject to the terms and conditions of the Law on Electronic Documents and Electronic Signature. In this case, the owner should sign the application with the universal electronic signature. The Application form and its attachments shall be submitted in Macedonian language. In case when the documents are presented in each of the official languages of the European Union, the documents shall be submitted together with a certified translation into Macedonian language. The application form for registration of circumstances in the company register (including the registration of a General Partnership) is accepted and approved by the official registration to the

Central Registry in order of their submission. The responsible person announces its decision on the application for registration of the General Partnership within eight days after submission of the afford mentioned documents. The refusal to register a General Partnership is a subject to appeal to the Regional District Court within 8 days after the date of the refusal. In connection with the procedure of registration of a General Partnership is charged a fee for entry in the Commercial Register in the amount of 1.600 MKD. The following data shall be entered in the commercial register upon registration of General Partnership:

- Business name and registered office of the general partnership;
- Full name, unique ID number, occupation, passport number or ID number (if the partner is a foreign person) and/or the number of other identification documents - valid in his country and under his citizenship, as well as his place of residence, or the business name, registered office and registration number, if the partner is a legal person;
- Scope of operations of the general partnership;
- Type and amount of the contribution of each partner; and
- Manner of representation of the general partnership.

The following documents shall be enclosed with the registration form for entry of the founding of the company:

- The partnership agreement;
- A copy of the passport or personal ID card for foreign natural persons and/or a copy of other identification documents, valid in their country, or proof of registration if the founder is a legal person;
- License and/or a by-law of the state body or other competent body if such obligation for registration is set out by law for the purpose of the entry of the general partnership in the commercial register;
- Documentary ownership evidence which contains a record of the registration made in the public book for immovable property, and documentary ownership evidence of movable property in the event that this is transferred as a contribution and is required to be registered as prescribed by law;
- A statement from the legally authorised representative of the legal person, or a statement by the natural person, certified by a notary, or submission of documentary evidence that there is no obstacle for him/it to be a founder of a general partnership in accordance with article 29 of the Company Law;
- A statement pertaining to article 32 of the Company Law;
- Partners or persons authorised to represent the general partnership under the partnership agreement shall enclose their signatures, certified by a notary, enclosed and submitted pursuant to article 65, paragraph 2 and 3 of the Company Law.

7.5. Joint Stock Company (AD)

A joint stock company means a company in which shareholders participate with contributions in the charter capital that is divided into shares. The shareholders are not to be liable for the liabilities of the joint stock company. Exceptions to the provisions of this law governing joint stock companies are allowed only in the manner and under the conditions stipulated by this law and other laws. The business name of a joint stock company (hereinafter in chapter four section five: “the company”) shall also contain the words “Akcionersko Drustvo” (Joint Stock Company), and/or the abbreviation “AD” (JSC). The company may be founded by one or more persons. When a company is founded simultaneously without a public offering notice to subscribe for shares, the minimum nominal value of the charter capital shall be EUR 25,000 in denar counter value, according to the average exchange rate of the National Bank of the Republic of Macedonia published on the day prior to the date of

adoption of the company charter or the resolution to amend the charter capital and when a company is founded successively by way of a public offering notice to subscribe for shares, the minimum nominal value of the charter capital shall be at least EUR 50,000 in denar counter-value. The nominal value of the share shall not be less than EUR 1, according to the average exchange rate for that respective currency, published by the National Bank of the Republic of Macedonia on the day prior to the date of adoption of the company charter or the resolution to amend the charter capital.

Registration of Joint Stock Company

Shares shall be registered in the register of shareholders of the company maintained in electronic form by the Central Securities Depository by indicating the full name of the shareholder, his unique ID number, passport number or ID number if the shareholder is a foreign natural person and/or the number of any other identification document valid in his country of origin and under his citizenship, as well as his place of residence, or the business name, the registered office, and the registration number, if the shareholder is a legal person, and other information. The registration form for Joint Stock Company can be submitted in both paper and electronic form, as the later is a subject to the terms and conditions of the Law on Electronic Documents and Electronic Signature. Example registration forms can also be found in the regional registration offices. If the registration forms are submitted electronically, the owner should sign the application with the universal electronic signature. The Application form and its attachments shall be submitted in Macedonian language. In case when the documents are presented in each of the official languages of the European Union, the documents shall be submitted together with a certified translation into Macedonian language.

The application form for registration of circumstances in the company register (including the registration of a Joint Stock Company) is accepted and approved by the official registration to the Central Registry in order of their submission. The responsible person announces its decision on the application for registration of the Joint Stock Company within eight days after submission of the afford mentioned documents. The refusal to register a Joint Stock Company is a subject to appeal to the Regional District Court within 8 days after the date of the refusal. In connection with the procedure of registration of a Joint Stock Company is charged a fee for entry in the Commercial Register in the amount of 3000 MKD. The following data shall be entered in the commercial register upon registration of Joint Stock Company:

- The business name and the registered office of the company;
- Address of the registered office of the company including the name of the country, the place of operations, zip code, district, municipality or region etc. The applicants can also provide (not mandatory) the phone and fax numbers, email and web page of the company;
 - The scope of operations of the company;
 - The amount of the charter capital and the number of the issued shares;
 - The total number of shares paid up;
 - The full name, the unique ID number, passport number or the ID number if the founder is a foreign natural person and/or the number of any other identification document valid in his country of origin and under his citizenship, as well as his place of residence, or the business name, the registered office and registration number, if the founder is a legal person;
 - The full name of all members of the management body and the supervisory board, their unique ID number, passport number or the ID number if the member is a foreign natural person and/or the number of any other identification document which is valid in his country of origin and under his citizenship, as well as his place of residence, or the business name, the registered office and registration number if a member of these bodies is a legal person;

- The duration of the company, if it is founded for a definite period and the authorizations for representation of the members of the management body and other persons, authorized to represent the company.

The following documents shall be enclosed with the registration form for entry of the founding of the company:

- The charter of the JSC;
- A copy of the passport and/or copy of the ID for a foreign natural person and/or of any other identification document valid in his country of origin and under his citizenship or a proof of registration if the founder is a legal person;
- Proof of the amount paid issued by the bank into which the payment of the shares was transferred;
- In the event that shares are subscribed for through the transfer of nonmonetary contributions in case movable property is contributed the obligation for registration of which is stipulated by law;
- The resolutions for election of the members of the management body, or the supervisory board if they are not appointed by the charter;
- The agreements specifying and granting special privileges, if during the founding, such privileges were granted;
- The calculation of the founding related costs, by indicating individual items and the total costs;
- The founding report and the audit report on the founding, if such report has been prepared;
- Protocol of the Founding Assembly;
- A license and/or any other document issued by a state body and/or other competent body, if such obligation is stipulated by law as regards the registration of the company in the commercial register;
- A statement from the legally authorised representative of a legal person, or a statement from a natural person, certified by a notary, or proof that there is no obstacle for the person to be a founder of the company pursuant to article 29 of the Company Law;
- A statement pursuant to article 32 of the Company Law;
- A certified signatures of the persons representing the company, pursuant to article 65, paragraphs 2 and 3 of the Company law.

8. LABOUR MARKET AND REGULATIONS

8.1. Labour Market

Since 1991, the Republic of Macedonia has been going through a difficult period of transition from a command to a market economy. This process has resulted in high unemployment rates and increasing levels of poverty.

Unemployment in Macedonia is one of the gravest and most difficult economic, social and political problems. It was present before the transition (almost 20 percent of the labor force was already registered as unemployed in the 1970s), while by 1991, as Macedonia embarked on independence and transition, and while open unemployment was virtually absent elsewhere in the region, about 24 percent of the labor force was registered as unemployed. Since then, the situation in the labor market has deteriorated. In the early 2000s, despite the fact that further enterprise restructuring is yet to come, unemployment in Macedonia was among the highest in Central and Eastern Europe. Over the past few years it has become even more pronounced and complex. In addition to the limitations imposed by a lack of funds, the restructuring of ownership and production over the past

decade has had a major effect on the unemployed, as has the poor private sector development, which has failed to develop sufficient powers to absorb workers. The unemployment analyses in Macedonia suggest some obvious factors that contribute to the high unemployment rate: decline of the economic activity in some sectors combined with a lack of dynamism in the emergence of the new sectors, a low export-intensive economy, a low level of FDIs, large informal economy, inefficient labor market policies and rigid labor legislation and the weak law enforcement.

8.2. Employed by economic sector

ECONOMIC SECTOR	Q2 2008
Agriculture, hunting and forestry	129,467
Fishing	244
Mining and quarrying	6,999
Manufacturing	124,859
Electricity, gas and water supply	15,377
Construction	38,949
Wholesale and retail trade, repair of motor vehicles, motorcycles and personal and household goods	81,315
Hotels and restaurants	18,995
Transport, storage and communications	40,369
Financial intermediation	6,747
Real estate, renting and business activities	15,501
Public administration and defence, compulsory social security	41,299
Education	32,495
Health and social work	32,058
Other activities of communal, cultural, general and personal services	21,004
Private households employing domestic staff and undifferentiated production activities of households for own use	797
Extrajudicial organisations and bodies	650
TOTAL	607,125

8.3. Labour Legislation

The employment and labour relations are regulated with the Labour Relations Law, the Collective Agreements and other legal acts. The Labour Law regulates the implementation of rights, obligations and responsibilities of the employee and employer. The recently enacted new Labour Law, prepared in accordance with the EU standards, provides increased flexibility of the labour market by offering and promoting flexible and different employment contracts and flexibility of working time. Specifically, the law stipulates that employees are entitled to at least 20 days of annual vacation, although it does not specify if those are consecutive or working days. It also allows an employer to fire a worker and to hire a replacement the next day. Further, it removes limits on how many third, or night, shifts employers can demand from their workers and gives no preference to a company's laid-off workers if a job opens up in that company.

Collective agreements, concluded on the country level, regulate employment rights, and obligations and responsibilities of the employees and employers. The leading trade union organization of the employees concludes a general collective agreement.

8.4. Employment of foreign nationals

The Law on Establishment of Employment Relations with Foreign Persons regulates the employment of foreign persons in Macedonia. According to the provisions of the Law, foreign persons, or persons without nationality, can be employed in Macedonia upon obtaining a work permit. The Employment Agency of the Republic of Macedonia issues the work permit upon an employer's request.

8.5. Termination of employment

According to the Labour Relations Law, employment can be terminated in the following instances:

- An agreement between the employer and employee;
- Upon the expiry of a fixed-term of employment;
- When enforced by law;
- By notice, supplied either by an employer or employee;
- Due business reasons (e.g. restructuring).

8.6. Salaries

The average monthly net-wage paid per employee in October 2008, is 17 020 denars or 276,83 Euro. The average monthly gross salary amounts to 452 Euro. According to the data of the State Statistical Office the index of average monthly net-wage paid per employee in October 2008 in relation to October 2007 is 109.0. This increase is caused by the increase of the average monthly net-wage paid per employee in the sectors: Fishing (21.9%), Agriculture, hunting and forestry (17.6%) and Public administration and defense, compulsory social security (14.0%). The biggest growth in the average monthly net-wage paid per employee compared to the previous month is noticed in the sectors: Fishing (34.2%), Agriculture, hunting and forestry (6.4%) and Electricity, gas and water supply (3.3%).

Collective agreements define a minimum salary for each professional branch. Salaries are computed and paid at least once a month. Social contributions and personal income taxes are withheld by the employer at the time of payment of net salaries to employees. Employees are entitled to salary compensation during leave from work, under conditions, and in the amount, determined by the Labour Relations Law and respective collective labour agreements.

This applies to:

- annual leave;
- sick leave;
- maternity leave;
- vocational training arranged by the employer;
- military drills, defense and protection training;
- other cases stipulated by the law and collective agreements.

8.7. Employee's rights and regulations

8.7.1. Rest and leave periods

Employees are entitled to the following rest and leave periods:

- A 30-minute break during daily working hours;
- Rest of at least 12 hours between two consecutive working days;
- Rest of at least 24 consecutive hours per week;
- Annual leave, during the course of one calendar year, between 20 and 26 working days;
- Up to seven days paid leave in cases of marriage, death of close family members, professional examinations and other employer requirements, in accordance with the terms and conditions of the respective collective agreements. In cases of professional training employees can receive more than seven days of paid leave.

8.7.2. Maternity leave and benefits

Female employees are entitled to nine months continual leave from work during pregnancy, birth and maternity, and one year leave in case of multiple births.

Based on the findings of authorized medical institutions, female employees may begin maternity leave 45 days before delivery and compulsorily 28 days before delivery. The compensation during maternity leave is equal to the employee's actual remuneration, but no more than two average net salaries paid in Macedonia in the last year. Those compensations are paid by the Health Insurance Fund.

8.7.3. Official holidays

Depending on the religion or nationality, Macedonian citizens are entitled to various respective holidays:

- January 1 – New Years's Day
- January 7 – Orthodox Christmas
- Variable Date – Orthodox Easter (2 days)
- May 1 – Labour Day
- 1 May – Labour Day
- 24 May – St Cyril and Methodius Day
- 2 August – Ilinden Uprising Day
- 8 September – Independence day
- October 11 – Uprising day
- October 23 – Revolution day
- December 8 – St Climent Ohridski Day

8.8. Social Insurance and Pensions

Social protection in Former Yugoslav Republic of Macedonia comprises of services and benefits from the tax-financed social welfare system (social prevention – which according to the Law on

Social Welfare includes - educational and advisory work, development of self-assistance forms, volunteering work etc., institutional care, non-institutional care and monetary assistance) and contributory- based social insurance system (pensions and disability, health and unemployment insurance).

In 2006, the average monthly amount of the social assistance benefits paid per person were: for permanent financial assistance - Denar 3,046 (Euro 49.79), for social financial assistance – Denar 2,154 (Euro 35.21), for financial reimbursement and care – Denar 3,390 (Euro 55.42), for one-off financial assistance – Denar 2,080 (Euro 34.00), for reimbursement of salary for shortened working hours due to care of disabled child – Denar 6,590 (Euro 107.73) and for financial reimbursement for children without parents and parental care – Denar 3,567 (Euro 58.31).

Social insurance benefits are financed through compulsory contributions for pension and invalidity, unemployment and health. These amount to 32% of the gross salary of the employees and are paid by the employers. The high percentage of social insurance contributions, paid only by the employers, presents an enormous burden on the costs of employment, and is probably among the leading disincentives for employment creation. Apart from the employer's contributions, the state budget also partly contributes towards the costs for social insurance.

Unemployment benefit is paid only to those that have been working and paying contributions continuously at least 9 months or 12 months with interruptions out of the last 18 months. Particular categories, such as farmers can receive this benefit if their activity was registered, and if they were paying contributions according to the stipulated criteria. There is no minimum limit, while the maximum cannot be higher than 80% of the average wage in the Republic. The number of beneficiaries of the unemployment benefit has been slowly decreasing, from 41,375 recipients in 2001 to 30,572 in December 2006 (8.3% of the total number of registered unemployed). It is important to emphasize that the reduction of unemployment benefit recipients has been decreasing as a result of the tightening of eligibility criteria, but also due to a lower number of closures and redundant enterprises in this period. Maternity benefit is continuously paid for: 9 months (28 days before anticipated delivery), or 12 months in case of multiple-birth. HIF pays maternity benefits in the amount of 100% of the average monthly net wage paid to the employee (mother) in the six months before maternity leave (monthly payment). Regarding sickness benefit, the employer pays workers compensation for the first 21 working days from his funds, whereas after 21 days it is paid by HIF. The workers' compensation rate during sickness leave is specified by the employer or HIF by general by-law in amount of at least 70% of the basis of the workers compensation.

8.9. Pensions

In comparison to all other forms of social protection, the pension system has been a subject of most profound changes since 1991. The changes were of both parametric and paradigmatic character. However, the main aspect of change has involved the modernization of the pension system, with very little or no real concern about its sustainability and adequacy.

Concerning its structure, the pension system in the Former Yugoslav Republic of Macedonia is a World-Bank type three-pillar system consisting of: First pillar - Mandatory defined benefit reformed pay-as-you-go system; Second pillar - Mandatory defined contribution and Third pillar – Voluntary defined contribution (whose implementation is planned for 2008). Eligible for a retirement benefit are contributors with 64 years (for man) and 62 years of age (for woman) and minimum 15 years of pension service. The contribution rate is 21.2% of the gross salary for contributors that will remain in the mono-pillar system and 13.78% of the gross salary for the contributors that will switch to the new two-pillar system. The contributors included in the new system pay a contribution of 7.42% of the gross salary for the second pillar.

9. TAXATION IN MACEDONIA

The recent reforms of the tax system have made Macedonia a tax heaven in Europe. A flat rate tax of 10% was introduced on corporate and personal income. The cut was from 15% on corporate tax rate and from 15%, 18% and 24% on personal income tax. In order to stimulate additional foreign and domestic investment, corporate tax on re-invested profit is set at 0%.

With these reforms Macedonia has one of the most attractive tax packages in Europe. The flat tax rate introduces a simple tax system that stimulates successful companies to further improve operations and increase profitability. Also, companies will use the funds saved from the lower taxes to increase their competitiveness.

Macedonia has signed numerous double taxation agreements in order to avoid double taxation of foreign companies operating in Macedonia.

9.1. Profit tax

The profit tax rate currently amounts to 10%. Profit tax is paid by any legal person (entity) - resident of the Republic of Macedonia realizing profit from an activity in the country and abroad.

In 2006, The Profit Tax Law introduced the concept of a Permanent Establishment. Generally, a permanent establishment is a fixed place of business through which the business of an enterprise is wholly or partly carried on either directly or through a dependant agent.

The profit tax base is the profit determined in the tax balance, as a difference between the actual total revenues and the total expenditures of the taxpayer. The tax base is determined in accordance with a range of deductible and non-deductible items, which are detailed in the Profit Tax Law.

The dividends realized with participation in the capital of another tax payer-resident of the Republic of Macedonia, including also the revenues from the participation in the limited liability companies' profit are not included in the tax base on condition they are taxed at the taxpayer when the payment is done.

The capital gains realized from the sale of securities, equipment and real estate are included in the tax base in the amount of 70%. If capital loss is incurred it is recognized to be covered from the expenditures in the tax balance, and as far as the capital loss incurred with the sale of securities is concerned, it is off set with the capital gains realized during the same year.

The taxpayer shall be approved a reduced tax base for the amount of reinvested profits, for new investments in the Republic of Macedonia in: tangible assets (real estate, facilities and equipment) and intangible assets (computer software and patents), for expansion of the activities, except for investments in cars, furniture, carpets, audio-visual devices, appliances, pieces of figurative and applied art and other decorative objects used to equip administrative premises.

Reinvested profits mean profits earned under the annual statement, which, via allocation, was set aside from the taxpayer's capital and invested in the next year. In order for the taxpayer to realize the right to tax exemption they must not alienate or otherwise transfer the assets for a period of three years, starting from the year in which the investment was made.

Furthermore all taxpayers operating in a free economic zone, technological industrial developing zone is exempt from paying profit tax for a period of ten years since the day he began performing his activities in the free economic zone, under conditions and procedure established by the Law on Free Economic Zones.

9.2. Property Tax

The Macedonian real estate market is one of Europe's newest investment markets, but also one with promising potential since Macedonia has a strong economy and rising tourist numbers. Property in Macedonia experienced a 20% annual growth in 2008.

The purchase of Macedonia properties involves a different purchase process from that in many countries and foreigners will find that Macedonia law places certain restrictions on a Macedonian purchase. A Macedonia mortgage may also be a consideration in your investment in Macedonia property and there is also Macedonia tax to take into account. When buying property for sale in Macedonia, it is essential to take independent legal advice on aspects of Macedonia law. A Macedonia lawyer is vital since he is the only person authorised to draw up a sales contract. Macedonia law restricts the purchase of Macedonia land and foreigners may currently only buy and own apartments in Macedonia and buildings. In Macedonia, buying a property also entails paying taxes and fees such as VAT, notary fees and property registration fees.

Property Tax shall be paid on the ownership of real estate, i.e. land and buildings – residential buildings or flats, business buildings and business premises, administrative buildings and premises, buildings and flats for rest and recreations, and other construction facilities, as well as installations constructed on them or below them and permanently attached to them.

Property tax rates are proportional and amount from 0.10% to 0.20%. They can be determined on the basis of the type of property. Thus tax rates of the property tax on agricultural land not used for agricultural production can be increased from three to five times in relations to the basic rates.

The amount of taxes is determined by the Municipal Council of the relevant municipalities. The taxpayer paying property tax for residential building or flat, in which he/she lives with family members, is entitled to reduction of the calculated tax by 50%.

9.3. Personal taxation

The personal income tax is a tax paid by taxpayers – physical entities on the overall income they earn from various sources, i.e. on all income they earn in the country and abroad during a calendar year. Dividends are subject to 10% advance withholding tax on the amount of the gross dividends, while the interest is subject to 10% tax rate on the amount of the calculated interest. Interest from loans, interest on bonds issued by the Republic of Macedonia and LGUs and interest on savings deposits are not subject to taxation, while interest on time and other deposits will not be taxed until January 1, 2009.

Employers are obliged to play obligatory social contributions on the gross salary as follows:

- 21.2% - pension and disability insurance contribution;
- 9,2% - health insurance contribution;
- 1,6% - employment contribution;
- 0,5% - additional health contribution;
- 0,2% - water contribution.

9.4. Value added tax (VAT)

Subject to value added tax is the sale of goods and services carried out with compensation in the country by the taxpayer within its business activities and import of goods. In the Republic of Macedonia the taxpayer is legal entity or physical person which conducts business on the territory of the country.

Only the taxpayers that realized total taxable sales higher than MKD 1.300.000 (including tax) in the previous calendar year are obliged to mandatory register for VAT purposes, excluding the exempt sales, without a right to tax credit deduction. Small business entities are offered an opportunity to choose whether to be registered as VAT taxpayers. If they choose to stay out of the VAT system, they are taxed as final consumers and do not have the right to tax credit deduction.

Value added tax is calculated by applying proportional tax rates on the tax base of the taxable sales of goods and services and import, as follows:

1. The general tax rate of 18 % is applied to all taxable sales and import, except to sales and import taxable with preferential rate,

2. 5% preferential tax rate is applied to the sales and import of products such as: food products; publications; seeds and planting material; fertilizers' agricultural machines; pharmaceuticals and medical devices; personal computers; transportations of persons; computer software; thermal solar systems and components.

The tax liability occurs at the moment when the sale of the goods took place or the service is fully rendered. Should the payment be made prior to the sales, the time when the tax liability occurs is the time when the payment is received.

The tax credit that could be acquired by the VAT registered companies is the amount to be reduced from the VAT that should be paid on the performed sales in a certain tax period. The right of deduction is exercised only if the taxpayer uses procured or imported goods, i.e. rendered services for the purpose of its business activity.

Taxpayers calculate and pay the VAT on monthly basis if their total sales subject to taxation exceed 25 million Denars, or on quarterly basis if their total sales subject to taxation are below this amount. In this relation taxpayers should submit their tax returns and pay the reported tax no later than 15 days after the expiry of each month, i.e. quarter. On the other hand voluntarily registered taxpayers calculate the tax of each calendar year, and they submit the tax return no later than 15 days after the expiry of the calendar year when they also pay the tax. VAT on imports is paid simultaneously with the payment of customs duties.

Това издание е осъществено с финансовата помощ на Европейския съюз и Република България,
Програма ФАР "Добросъседство" 2005 Република България - Република Македония
Устойчиво развитие 2005/017-456.01/Grants-05MAC02/02/02.

Отговорност за изложените в него възгледи носи единствено Сдружение БИКЦ - Сандански.
Документът по никакъв начин не отразява официалната позиция на Европейския съюз.

This publication has been produced with the financial assistance of the European Union and Republic of Bulgaria,
PHARE 2005 Neighborhood Programme Republic of Bulgaria - Former Yugoslav Republic of Macedonia
Sustainable Development Grant Scheme 2005/017-456.01/Grants-05MAC02/02/02.

The contents of this publication are the sole responsibility of Association BICC-Sandanski
and can in no way be taken to reflect the views of the European Union.

Сдружение БИКЦ - Сандански
2800 Сандански, ул.Скопие 5, п.к. 50
тел. 0746/30549, факс 0746/32403
e-mail: sandanski@barda.info
www.bicc-sandanski.org